

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Preventivně výchovné působení HZS ČR
na
děti a mládež
v souvislosti s řešením mimořádných událostí

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
JUDr. Miroslava Kejdová, CSc.

Vypracoval:
Marie Voláková

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Preventivně výchovné působení HZS ČR na děti a mládež v souvislosti s řešením mimořádných událostí“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Na Rusavě, dne 10. dubna 2010

.....
Marie Voláková

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Miroslavě Kejdové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi a kolegům v zaměstnání za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při poskytování údajů potřebných ke zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Marie Voláková

OBSAH

ÚVOD	3
1. PRÁVO NA OCHRANU ŽIVOTA A ZDRAVÍ	4
1.1. Ochrana obyvatelstva v ČR	5
Ministerstvo vnitra	7
Hasičský záchranný sbor kraje	7
Obec	8
Obecní úřad	8
Právníkové osoby a podnikající fyzické osoby	8
Občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany	9
1.2. Základní fáze informování obyvatelstva	9
1.2.1. Informování obyvatelstva před mimořádnou událostí, tzv. preventivně výchovná činnost	9
1.2.2. Při hrozbě nebo vzniku mimořádné události	10
1.2.3. Po mimořádné události	11
1.3. Cílové skupiny	11
Děti a školní mládež	11
Dospělé obyvatelstvo (i dojíždějící)	11
Cizinci	12
1.4. Koncepce ochrany obyvatelstva	12
2. MINISTERSTVO VNITRA - HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY	14
2.1. Preventivně výchovná činnost HZS ČR	15
2.1.1. Stručný přehled vývoje výuky civilní ochrany na školách	15
2.1.2. Některé pomůcky k zabezpečení výuky témat ochrany člověka za mimořádných událostí	18
2.1.3. Projekt preventivní péče o děti zasažené mimořádnou událostí „Draček Záchranáček“	19
2.2. Hasičský záchranný sbor Zlínského kraje	21
2.3. Preventivně výchovná činnost HZS Zlínského kraje	22
2.3.1. Ediční činnost HZS Zlínského kraje	23
2.3.2. Výchovně vzdělávací akce HZS Zlínského kraje pro veřejnost	24
2.3.3. Školy pomáhají mapovat znalosti veřejnosti v oblasti pomoci sobě a druhým	27
3. VÝCHOVA DĚTÍ V OBLASTI POŽÁRNÍ OCHRANY A OCHRANY OBYVATELSTVA HZS ZLÍNSKÉHO KRAJE	31
3.1. Podněty pro realizaci programu	31
3.2. Preventivně výchovný program „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva – HASÍK“ HZS Zlínského kraje	33
3.3. Cílové skupiny preventivně výchovného programu	35
3.3.1. Tématické členění bloků prvního cyklu (1. stupeň ZŠ)	37
3.3.2. Tématické členění bloků druhého cyklu (2. stupeň ZŠ)	38
3.4. Konečné cíle a očekávané výsledky programu	39
ZÁVĚR	41

RESUME.....	43
ANOTACE.....	44
KLÍČOVÁ SLOVA.....	44
ANNOTATION.....	45
KEY WORDS	45
LITERATURA A PRAMENY.....	46

ÚVOD

Hořlaviny, chemikálie a jiné nebezpečné látky jsou dnes běžně skladovány v našich domácnostech. Také stále větší příliv spotřební elektroniky do našich domácností někdy až příliš ostře kontrastuje s **rapidně se snižujícím věkem jejich uživatelů**. Vždyť i malé děti si dnes, nejspíše z důvodu časové přetíženosti svých rodičů, běžně samy doma připravují pokrmy pomocí toustovačů, mikrovlnek atd.

V současnosti je alarmující stále znatelnější posun ve změnách „středoevropského klimatu“. Důsledky známe všichni. Přívalové deště a s nimi související povodně, časté větrné počasí, silné sněhové srážky, a také četnější lesní požáry způsobené dlouho trvajících suchy. I naši občané pocítili v posledních letech ničivé následky přírodních katastrof včetně ztrát na lidských životech.

Statistiky uvádí, že požáry vznikají v řadě případů z důvodů nedbalosti, neopatrnosti nebo úmyslu člověka, že každoročně způsobují mnohamilionové škody a často ničí zdraví a lidské životy. Ve většině to nejsou kupodivu děti, kdo stojí za vznikem statisícových škod, které jsou důsledkem požárů. **Jsou to právně nezodpovědní dospělí – dospělí, kteří z dětí vyrůstají**. Ke snížení možnosti vzniku požáru z nedbalosti, neopatrnosti ale i z neznalosti důsledků, které je možné svým jednáním způsobit, je **důležité preventivně výchovné vzdělávání zejména dětí školního věku**.

V minulosti bylo realizováno mnoho projektů na úseku civilní ochrany, které s příchodem novodobé historie skončily. Devadesátá léta minulého století jsou důkazem, že **zanedbaná prevence v oblasti požární ochrany a ochrany dětí** při mimořádných událostech vede ke snižování právního vědomí a snížení obecné bezpečnosti občanů. **Generace dětí z tohoto období jsou dnes mladí dospělí lidé**, kteří neumí reagovat ani na základní varování v případě ohrožení, čímž se stávají potencionálním nebezpečím nejen pro sebe ale i pro ostatní ve společnosti.

Cílem mé práce je popsat současný stav na úseku preventivně výchovného působení Hasičského záchranného sboru ČR a Hasičského záchranného sboru Zlínského kraje, a to jak po stránce legislativní tak po stránce jeho faktické činnosti v této oblasti směřující zejména k dětem a mládeži v souvislosti s řešením mimořádných událostí.

1. PRÁVO NA OCHRANU ŽIVOTA A ZDRAVÍ

Ústavou zaručené právo na ochranu života a zdraví je v současné době realizováno v široké paletě platných zákonů, které jsou naplňovány státními orgány a dalšími organizacemi. Toto základní lidské právo bylo legislativně zakotveno v našich zemích už od počátku minulého století.

Zakotvení ochrany života a zdraví můžeme dnes najít např. v trestním zákoně, v zákoně na ochranu zdraví, školském zákoně, zákoníku práce, zákonu o provozu na pozemních komunikacích, ale také v zákoně o policii i v zákoně o Hasičském záchranném sboru ČR.

Státní orgány tak mají povinnost působit preventivně v oblasti ochrany života a zdraví, které je naplňováno celou řadou systémů preventivně výchovné činnosti.

Státní organizace, naplňující zákonné povinnosti, působí preventivně nejen z pohledu státní správy, ale také z vlastního zájmu. Tím vlastním zájmem je výchova občanů a předcházení jak ztrátám na životech nebo ochrana před úrazy, tak i ochrana majetku, případně životního prostředí. Stát si plně uvědomuje, že prevence je daleko levnější než represe. Odstraňování škodlivých následků v jejich zárodku, případně preventivní ochrana je snazší než odstraňování uskutečněných následků.

Od roku 2000 byla legislativně zakotvena také pravidla na ochranu obyvatel v oblasti poskytování informací, které jsou státní orgány povinny sdělovat na vyžádání. Byla tak vytvořena i druhá cesta, a to směrem od veřejnosti ke státní moci.

Článek 6 Listiny základních práv a svobod¹ praví:

- (1) Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.

Článek 17 Listiny základních práv a svobod praví:

- (1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

---

¹ Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

(5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

1.1. Ochrana obyvatelstva v ČR

Aby společnost dokázala úspěšně vzdorovat nástrahám života, které mohou přijít nečekaně a ohrožovat naše zdraví, životy, majetek a životní prostředí, musí mít vytvořeno odpovídající právní prostředí, vytvořený účinný záchranný systém, odborně připravené záchranáře a řídicí pracovníky, mít k dispozici moderní a účinnou techniku, vyvíjet účinnou přípravu obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí.

Začátek roku 2001 byl počátkem pozitivních změn v této oblasti i v České republice. Nabyly účinnosti nové zákony, vycházející i z koncepce reformy státní správy a z převodu státní správy ve věcech civilní ochrany z působnosti Ministerstva obrany do působnosti Ministerstva vnitra.

Jedná se o:

- zákon č. 237/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 133/1985, o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Těmito zákony² byly vymezeny úkoly státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných

---

² Byly publikovány ve Sbírce zákonů částka 73/2000 a jejich znění je k dispozici rovněž na internetové adrese <http://www.mvcr.cz> , <http://www.mvcr.iol.cz/sbirka/2000> [cit. 3.3.2010]

likvidačních prací, práva a povinnosti právnických osob, podnikajících fyzických osob a fyzických osob při mimořádných událostech. Právní předpisy stanovují základní kompetence orgánům státní správy a územní samosprávy v oblasti přípravy a řešení krizových situací, včetně otázek zabývajících se komunikací s obyvatelstvem. Informování obyvatelstva v ČR vychází z následujících legislativních norem:

- z § 25 odst. 1 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o IZS³) vyplývá, že **fyzická osoba pobývající na území České republiky má právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva⁴ a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech⁵.**
- z § 31 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění zákona č. 320/2002 Sb., (dále jen zákon o krizovém řízení) vyplývá, že **fyzická osoba pobývající na území České republiky má právo na nezbytné informace o připravovaných krizových opatřeních k ochraně jejího života, zdraví a majetku.**

Povinnost poskytovat výše uvedené informace obyvatelstvu a věnovat se preventivně výchovné činnosti na úsecích požární ochrany a ochrany obyvatelstva je uložena jednotlivým subjektům následujícími zákony.

---

³ - „**IZS**“ se podle zákona rozumí koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádnou událost a při provádění záchranných a likvidačních prací. Základními složkami IZS jsou **Hasičský záchranný sbor České republiky a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí, Zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky.**

⁴ - „**ochrana obyvatelstva**“ – rozumí se plnění úkolů civilní obrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku

⁵ - „**mimořádná událost** - je škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“ (zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů)

Ministerstvo vnitra

- § 24 odst. 1 písm. l) zákona č. 133/1985 Sb. o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o požární ochraně): „*na úseku požární ochrany stanoví zaměření preventivně výchovné, propagační a ediční činnosti na úseku požární ochrany a podílí se na jejím zabezpečování*“. Podle § 26 odst. 1 citovaného zákona tyto úkoly plní MV – generální ředitelství HZS ČR
- § 7 odst. 2 písm. g) zákona o IZS: „*organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a pro přípravu složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení*“. Podle § 7 odst. 4 citovaného zákona tyto úkoly plní MV – generální ředitelství HZS ČR
- § 7 odst. 2 písm. f) zákona č. 239/2000 Sb., o IZS: „*stanoví způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních, způsobu a době jejich provedení*.“

Hasičský záchranný sbor kraje

- § 26 odst. 2 písm. o) zákona o požární ochraně: „*zabezpečuje preventivně výchovnou, propagační a ediční činnost na úseku požární ochrany podle zaměření stanoveného ministerstvem*.“
- § 10 odst. 5 písm. b) zákona o IZS: „*organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v přípravě složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení*“.
- podle § 12 odst. 1 zákona o IZS obecní úřad obce s rozšířenou působností při výkonu státní správy, kromě úkolů uvedených v § 15, „*zajišťuje připravenost správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva*“. Podle § 12 odst. 2 písm. c) citovaného zákona tyto úkoly plní hasičský záchranný sbor kraje, který pro potřebu správních obvodů obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a přípravu

záchranných a likvidačních prací dále „seznamuje ostatní obce, právnické a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi“.

- § 15 odst. 4 písm. c) zákona o krizovém řízení: „seznamuje obce, právnické a fyzické osoby s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení“.

Obec

- § 29 odst. 1 písm. n) zákona o požární ochraně: „v samostatné působnosti na úseku požární ochrany organizuje preventivně výchovnou činnost“.

Obecní úřad

- § 15 odst. 4 zákona o IZS: „seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi⁶ a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení“.
- § 21 odst. 3 zákona o krizovém řízení: „seznamuje právnické a fyzické osoby s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení“.

Právnické osoby a podnikající fyzické osoby

- § 23 odst. 1 písm. b) a § 24 odst. 1 písm. b) zákona o IZS: „Pokud krajský úřad zahrne do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu konkrétní právnickou osobu nebo podnikající fyzickou osobu, je tato povinna zajistit vůči svým zaměstnancům dotčeným předpokládanou mimořádnou událostí opatření uvedená v § 24 odst. 1 písm. b) tohoto zákona, t.j. vůči svým zaměstnancům zajistit, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak, informování o hrozících mimořádných událostech a plánovaných opatřeních,

---

⁶ - „likvidační práce - jsou činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí“

varování, evakuaci⁷, popřípadě ukrytí⁸, organizování záchranných prací⁹, organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci“.

Občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany

- § 75 odst. 1 písm. d) zákona o požární ochraně: „pomáhají při plnění úkolů na úseku požární ochrany zejména tím, že se podílejí na činnostech směřujících k předcházení požárům, zejména na preventivně výchovných činnostech mezi občany a mládeží“.

Obsahově je informování zaměřeno na seznamování obyvatelstva s ohrožením na daném území (kraj, obec) a dále na poskytování informací o postupech a zásadách chování při hrozbě nebo vzniku mimořádné události.

1.2. Základní fáze informování obyvatelstva

Informování obyvatelstva je v první řadě nutné rozčlenit na tři základní fáze, které mají svá specifika a vyžadují odlišný přístup k jejich realizaci.

1.2.1 Informování obyvatelstva před mimořádnou událostí, tzv. preventivně výchovná činnost

Informace podávané v tomto období jsou nedílnou součástí preventivních opatření, kterými lze zabránit nebo zmírnit dopady mimořádné události. Informace, které jsou sdělovány občanovi v době, kdy bezprostředně nehrozí žádná mimořádná událost mají za cíl připravit ho předem na případnou mimořádnou událost tak, aby se při vzniku mimořádné události zabránilo panice, byly co nejvíce eliminovány ztráty na životech,

---

⁷ - „**evakuace** – soubor opatření k přemístění osob, hospodářských zvířat a věcných prostředků z ohroženého prostoru na bezpečné místo“

⁸ - „**ukrytí** – rozumíme využití úkrytů civilní ochrany a jiných vhodných prostor, které se stavebními a jinými doplňkovými úpravami přizpůsobují k ochraně obyvatelstva“

⁹ - „**záchranné práce** - jsou činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, které vedou k přerušování jejich příčin“

zdraví, majetku a životním prostředí, a aby byl občan schopen účelně ochránit sebe a poskytnout pomoc svým spoluobčanům. Počty obětí u neinformované veřejnosti jsou větší.

V této fázi by se občan měl dozvědět především o možných nebezpečích, která hrozí na daném teritoriu, ale i o hrozbách většího rozsahu (v rámci ČR, EU, celosvětově) a o systému ochrany obyvatelstva jak na celostátní úrovni, tak zejména v jeho nejbližším okolí. Velice důležité jsou pak informace o doporučených zásadách chování před, při a po mimořádné události, o způsobu informování obyvatelstva při vzniku mimořádné události (způsoby varování) a také informace o tom, kde mohou v případě zájmu občané všechny tyto informace nalézt, jak se k nim dostat, koho oslovit. K tomu je potřebné využít všech dostupných forem předání informací občanovi a při tom dbát na rozdílný přístup dle jednotlivých kategorií obyvatelstva (rozsah sdělovaných informací, vhodný jazyk).

Nesmíme zapomínat, že v této fázi informování, tj. v období, kdy se cítí občan relativně neohrožený, neprojevují o tento druh informací velký zájem. Ať už je to v důsledku přesycení jinými každodenními informacemi a problémy nebo z nedostatku času apod. I přesto je nezbytné tyto informace zveřejňovat a snažit se je dopravit k občanovi. Ale také být připraven na zvýšený zájem o informace v období hrozby nebo vzniku mimořádné události. Doporučuje se využít zkušenost veřejnosti z předchozích mimořádných událostí.

1.2.2. Při hrozbě nebo vzniku mimořádné události

V první řadě se jedná o tzv. tísňové informace, které následují bezprostředně po varování obyvatelstva a sdělují občanovi konkrétní informace o tom, proč bylo provedeno varování a dále jej informují o doporučeném chování obyvatel, o průběhu mimořádné události a o postupu záchranných složek při záchranných a likvidačních pracích.

Dále jsou to všechny informace, které se během řešení mimořádné události předávají obyvatelstvu s cílem průběžně informovat o řešení mimořádné události o opatřeních na její zvládnutí a chování obyvatelstva apod. tak, aby nedostatečným informováním nedocházelo k šíření nepravdivých informací, šíření fám, kontraproduktivnímu chování apod.

Informace v tomto období musí obsahovat jasné a specifické údaje, jazyk přizpůsobit veřejnosti (i vysoce odborné termíny je třeba „polidštit“ tak, aby veřejnost předávané informaci porozuměla) a samozřejmě by měla být podána pozitivním způsobem s cílem uklidnit veřejnost (volit vhodná slova). Nezbytné je podávat informace bezprostředně v daném čase, nezadržovat důležitá fakta. Důležité informace opakovat častěji.

V této fázi informování obyvatelstva je zásadní úzká spolupráce všech zasahujících složek, orgánů státní správy a samosprávy a médií.

1.2.3. Po mimořádné události

Informace jsou zaměřené na obnovu postiženého území, na doporučení jak žádat případná odškodnění, kde hledat psychologickou pomoc apod.

Informace musí být opět jasné, přehledné, ale mohou už být obsáhlejší. Hlavně by měly obyvatelstvu pomoci při odstraňování následků mimořádné události jak po materiální, tak i po psychické stránce.

1.3. Cílové skupiny

Informace je nutné podávat formou přiměřenou jednotlivým skupinám obyvatelstva, které je možné rozdělit do těchto základních skupin:

Děti a školní mládež

Cílová skupina, která je nejlépe ovlivnitelná. Informace je možné předávat v rámci výuky nebo mimoškolní činnosti. Obsah a rozsah informací předávaných v průběhu výuky je možné přesně přizpůsobit příslušnému věku. Informace takto předané jsou lépe zapamatovatelné – opakování, testy, praktická činnost. Při výuce je možné využít další formy sdělování informací – média, internet, ukázky, dny otevřených dveří, besedy, projekty apod. ve spolupráci se složkami IZS. Takto získané informace zprostředkovávají svým rodičům. I oni jednou budou rodiče.

Dospělé obyvatelstvo (i dojíždějící)

Nejpočetnější skupina, kterou lze dále dělit dle okruhu zájmů, například na pracovní aktivní obyvatelstvo, důchodce, matky s dětmi, postižené občany atd. Předávání informací je u této skupiny náročnější a ovlivňují je různé vedlejší faktory: nedostatek

času, přehlcenost různými komerčními informacemi, náročnost na předání informací, nezájem aktivně přistupovat k získávání informací (besedy, přednášky), různorodé zájmy apod. Je nutné využívat všech možných a dostupných forem a prostředků k předávání informací. Důraz klást na nabídky k získání dalších podrobnějších informací (webové stránky, média, informační centra atd.).

Cizinci

Rozlišujeme cizince v rámci EU a mimo EU. Informace pro ně je nutné podávat v anglickém jazyce, pokud se na určitém území vyskytuje početnější skupina z konkrétní země nebo mluvící stejným jazykem, je možné tyto informace připravit i v jejich jazyce. Mít kontakty se zastupitelskými úřady a jejich zástupce připravit na podávání potřebných informací. Zastupitelstva vybavit potřebným informačním materiálem (brožury, příručky, letáky).

1.4. Koncepce ochrany obyvatelstva

Důležitým mezníkem, který ovlivnil problematiku ochrany obyvatelstva, bylo projednání a schválení **Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015** usnesením vlády České republiky ze dne 22. dubna 2002 č. 417¹⁰ (dále jen Koncepce).

Po vyhodnocení Harmonogramu realizace základních opatření ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015 a vyhodnocení stavu realizace Koncepce vláda usnesením ze dne 25. února 2008 č. 165 **schválila Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020** spolu s Harmonogramem realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020.¹¹

Koncepce specifikuje obsahové okruhy, na které bude občan připravován a prohloubením veřejné informovanosti tak bude mít možnost získat, ve věcech sebeobrany a vzájemné pomoci, znalosti a dovednosti o:

- způsobu chování po vyhlášení varovného signálu
- telefonních číslech tísňového volání
- místech poskytování nezbytných informací

---

¹⁰ Koncepce ochrany obyvatelstva do r. 2006 s výhledem do r. 2015“ – usnesení vlády ČR ze dne 22.4.2002 č. 417

¹¹ Koncepce ochrany obyvatelstva do r. 2013 s výhledem do r. 2020“ – usnesení vlády ČR ze dne 25.2.2008 č. 165

- přípravě evakuačního zavazadla
- provedení improvizované ochrany ukrytím ve vhodných částech obytných domů, provozních a výrobních objektů
- provedení improvizované ochrany dýchacích cest, očí a povrchu těla
- opatření v případě ohrožení povodní
- opatření v případě úniku nebezpečných látek
- hygienických opatřeních v prostorech karantény
- poskytování první předlékařské pomoci
- provedení částečné dekontaminace

Koncepce nahlíží na informovaného a vzdělaného občana jako na základní prvek systému ochrany obyvatelstva, neboť je to zpravidla občan, který je první ve styku s působením mimořádné události a až následně občanovi poskytne bezprostřední pomoc obec a složky IZS. K tomu státní orgány a orgány územních samosprávných celků poskytují informace o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí a krizových situací.

Obsahové zaměření a formy preventivně výchovné činnosti na úsecích požární ochrany a ochrany obyvatelstva vychází ze současných legislativních norem a z potřeby dosažení znalostí a dovedností obyvatelstva k jeho chování při vzniku mimořádných událostí.

2. MINISTERSTVO VNITRA - HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY

V běžném životě občan zažije nespočet drobných událostí, které považuje ze svého hlediska za mimořádné. Mohou být příjemné i nepříjemné. Na druhé straně se může setkat s událostmi, které svým charakterem vážně ohrožují zdraví a životy lidí a způsobují velké škody na materiálních hodnotách a životním prostředí, jako např. živelní pohromy, ropné havárie či havárie s únikem nebezpečných látek, ale i dopravní nehoda nebo nepříjemné zranění. Tyto mimořádné situace se stávají každodenní realitou a každý z nás se s ní může kdykoli setkat, ať už jako postižený nebo ten, kdo poskytuje nezbytnou pomoc. Aby byl občan schopen takovou situaci zvládnout co možná nejlépe a svým chováním usnadnil zasahujícím složkám její řešení, je nutné zvýšit a prohloubit jeho informovanost nejen o možných nebezpečích, ale i o správných postupech a chování v případě ohrožení nebo při vzniku mimořádné události.

Organizací, která se dlouhodobě snaží působit v oblasti preventivně výchovné činnosti je Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen HZS ČR). Působí od počátku roku 2001 v novém organizačním uspořádání. Vzniklo generální ředitelství HZS ČR jako součást Ministerstva vnitra a spolu s hasičskými záchrannými sbory krajů převzalo úlohu koordinátora při plnění úkolů ochrany obyvatelstva na centrální a krajské úrovni. Hasičský záchranný sbor při plnění svých úkolů spolupracuje se správními úřady a jinými státními orgány, orgány samosprávy, právníckými a fyzickými osobami, s mezinárodními organizacemi a zahraničními subjekty. Předmětem spolupráce je zejména stanovení práv a povinností při vzájemném poskytování pomoci a informací při mimořádných událostech.

Důležitou součástí jeho činnosti jsou právě projekty preventivně výchovného vzdělávání na úseku ochrany obyvatelstva tak, aby občané - děti byli dostatečně informováni a připraveni na to, co může nastat v takové mimořádné situaci a jak se správně zachovat či jí předejít.

Cílem preventivně výchovné činnosti HZS ČR je s využitím všech dostupných komunikačních prostředků dostat do co nejširší veřejnosti informace nejenom o možném ohrožení, ale také o tom, jak lze předcházet vzniku mimořádných událostí, jak být připraven a jak reagovat v případě, kdy mimořádná událost nastane. Připravit občana k zabezpečení vlastní ochrany a poskytnutí pomoci i ostatním v případě vzniku

mimořádné události s cílem snížit riziko vzniku paniky, snížit ztráty na životech a zdraví občanů, snížit škody na materiálních hodnotách a životním prostředí. Včas informovaný a správně reagující občan je jedním z předpokladů úspěšného zásahu záchranářů, ale dobrá informovanost také přispívá k pochopení důvodů pro přípravu a realizaci některých preventivních opatření.

2.1. Preventivně výchovná činnost HZS ČR

Současný právní řád České republiky obsahuje nezbytné právní normy, které stanoví ministerstvům a ostatním ústředním správním úřadům, orgánům krajů, obcím a vybraným právníckým a fyzickým osobám konkrétní úkoly v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, kdy preventivně výchovná činnost je jednou z jejich důležitých součástí.

Zákon o požární ochraně¹² stanoví MV-generálnímu ředitelství HZS ČR povinnost určit zaměření preventivně výchovné, propagační a ediční činnosti na úseku požární ochrany a podílet se na jejím zabezpečování. HZS krajů potom podle stanoveného zaměření preventivně výchovnou činností zabezpečují.

Ze zákona o požární ochraně rovněž vyplývá, že se na činnostech směřujících k předcházení požárům, zejména pak na preventivně výchovné činnosti mezi občany a mládeží, podílejí také občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany. Spolupráce s dalšími organizacemi je pro perspektivní naplnění celého úsilí téměř nezbytná. Důvodem jsou nejen jiné často bohaté zkušenosti v práci s dětmi, ale především možnost využití dalších zdrojů financování (např. grantů určených pro neziskové organizace).

2.1.1. Stručný přehled vývoje výuky civilní ochrany na školách

Od roku 1973 do roku 1991 byl v platnosti povinný předmět Branná výchova, který se vyučoval na všech základních a středních školách. V období let 1991 – 1997 neprobíhala na školách žádná výuka, ani nebyla realizována příprava učitelů. Koncem roku 1995 Hlavní úřad civilní ochrany ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze připravil Projekt experimentu na vybraných základních a středních školách s cílem ověřit, zda lze, za současných učebních osnov některá

---

¹² Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v aktuálním znění

témata týkající se ochrany člověka za mimořádných situací, vyučovat ve vybraných předmětech, aniž by se vytvářel samostatný předmět.

Projekt experimentu byl schválen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dne 9. června 1995 (dále jen MŠMT). Projekt byl realizován ve třech etapách od ledna 1995 do prosince 1997. Na základě výsledků tohoto experimentu byl vydán Pokyn MŠMT č.j. 34776/98-22 ze dne 4.5.1999, který ukládal všem školám poskytujícím základní a střední vzdělávání začlenit od 1.9.1999 tuto problematiku do výuky.¹³

MŠMT vydalo dne 29. srpna 2000 pod č.j. 14514/2000-51 „*Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*“, který zahrnuje aktivity ve všech oblastech prevence.

Dalším zcela zásadním předpisem z hlediska preventivního působení bylo přijetí zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zákon vytvořil prostor pro tvorbu rámcových vzdělávacích programů, na základě kterých jednotlivé školy tvoří své školní vzdělávací programy.

Na základě událostí 11.9.2001 v USA a po povodních v roce 2002 v ČR byla provedena novelizace tohoto pokynu a byl vydán dne 4. března 2003 pod č.j. 12 050/2003-22 „*Pokyn k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů*“. Platné učební dokumenty se doplňují dodatkem k učebním dokumentům „*Ochrana člověka za mimořádných událostí*“,¹⁴

č.j. 13 576/03-22, ze dne 4. března 2003, z kterého vyplývá povinnost zabezpečit minimální preventivní program v rozsahu nejméně šest hodin ročně v každém ročníku.

---

¹³ <http://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx> [cit. 3.3.2010]

¹⁴ Druhé, upravené a rozšířené vydání vydalo MV- GŘ HZS ČR v roce 2003 (základní a výchozí příručka vydaná v souladu s Pokynem MŠMT ze dne 4. března 2003), plný text je zveřejněn na internetové stránce MV ČR (<http://www.mvcr.cz/udalosti/prirucky> [cit. 3.3.2010])

Tato tematika je zaměřena především:

- a) na rozpoznání varovného signálu „Všeobecná výstraha“ a činnost po jeho vyhlášení
- b) na používání telefonních linek tísňového volání a dalších komunikačních prostředků
- c) na přípravu evakuačního zavadadla, zásady pro opuštění bytu a ohroženého prostoru
- d) k činnosti integrovaného záchranného systému
- e) na poskytování první pomoci při zraněních v případě mimořádných událostí

Podle rozhodnutí ředitele školy je možné tuto problematiku vyučovat samostatně nebo v rámci příslušných předmětů, od školního roku 2006/2007 podle Rámcového vzdělávacího programu.

HZS ČR se aktivně podílí na pomoci školám při výuce, ale také na vzdělávání učitelů k výuce tematiky ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí. Pomoc HZS ČR školám se soustřeďuje na přípravu učitelů, a to ve spolupráci s odbornými organizacemi krajských úřadů nebo ve spolupráci s Národním institutem pro další vzdělávání, který je příspěvkovou organizací MŠMT a má pracoviště v každém krajském městě. Národní institut pro další vzdělávání nabízí v rámci dalšího vzdělávání učitelů přednášky a kurzy zaměřené také na tematiku ochrany člověka za mimořádných událostí. Kurzy pro učitele organizují především hasičské záchranné sbory krajů ve svých vzdělávacích zařízeních a Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, které jsou součástí MV – GŘ HZS ČR. Učitelé jsou seznamováni s metodickými přístupy pro výuku témat ochrany člověka za mimořádných událostí, s dostupnou literaturou a pomůckami.¹⁵ Vzhledem k materiálním a personálním možnostem není však v jeho silách proškolit a připravit k výuce předmětné problematiky potřebný počet učitelů i s ohledem na skutečnost, že každoročně přichází do škol noví absolventi pedagogických fakult.

---

¹⁵ Odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva „112“ ročník VI, č. 12/2007 – čl. „Příprava pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva“ - str. 18-20

2.1.2. Některé pomůcky k zabezpečení výuky témat ochrany člověka za mimořádných událostí¹⁶

„Ochrana člověka za mimořádných událostí“ – Příručka pro učitele základních a středních škol, MV – generální ředitelství HZS ČR, Praha 2003. Základní a výchozí příručka vydaná v souladu s Pokynem MŠMT ze dne 4. března 2003 k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů. Příručka byla distribuována na každou základní a střední školu cestou HZS krajů po jednom výtisku.

„Pro případ ohrožení“ – příručka byla distribuována na každou základní a střední školu po jednom výtisku cestou HZS krajů.

„Výchova dětí v oblasti požární ochrany“ – příručka pro učitele základních škol a speciálních škol, MV – generální ředitelství HZS ČR, Praha 2003 (**viz příloha č. 1** - Výchova dětí v oblasti požární ochrany). Příručka byla vydána jako jednorázová publikace pro učitele základních a speciálních škol. Příručku obdržela každá základní a speciální škola po jednom výtisku cestou HZS krajů do 31.12.2005. Příručka je rozdělena na část teoretickou a část metodickou. V části teoretické jsou uvedeny informace o požární ochraně počínající pasážemi z právních předpisů přes popis principů hoření a nebezpečných zplodin vznikajících při hoření, průběh požáru a způsoby jeho hašení, druhy hasících přístrojů a jejich použití, základní popis činnosti jednotek požární ochrany při mimořádné události, až po základní témata první pomoci a zdravotní péče. Jsou zde uvedeny i základní přístupy k jednotlivým oblastem pro dosažení poutavého a zajímavého výkladu dané problematiky. V části metodické jsou pak uvedeny konkrétní příklady výkladu jednotlivých témat včetně způsobu ověřování znalostí žáků, a to diferencovaně pro druhou až pátou třídu a pro šestou až osmou třídu. Příručka je dostatečně obsáhlá, aby si učitel mohl vybrat problematiku a její výklad přiměřeně časovým možnostem výuky i věku žáků.

„Ochrana před přirozenými a zvláštními povodněmi“ – příručka pro orgány státní správy, územní samosprávy, právnické osoby a podnikající fyzické osoby MV – generální ředitelství HZS ČR. Příručka byla vydána jako jednorázová publikace určená pro učitele středních škol.

---

¹⁶ <http://www.hzscr.cz/clanek/pomoc-skolam-pomoc-skolam.aspx> [cit. 3.3.2010]

DVD „**Ochrana člověka za mimořádných událostí**“. Titul Ochrana člověka za mimořádných událostí pochází z řady interaktivního výukového softwaru pod názvem Schola Ludus zpracovaného Krátkým filmem Praha, a.s., ve spolupráci s odborníky z MV GR HZS ČR, které je určené pro jednotlivé předměty na základních a středních školách v ČR. Žáci a studenti se pomocí textů, videosekvencí, obrázků, testů a slovníku seznamují v komplexním pojetí s problematikou, která je součástí příslušných rámcových vzdělávacích programů.

Bezpečnostní internetový portál – „**Záchranný kruh**“¹⁷ slouží k informovanosti obyvatelstva, ke komunikaci a k přípravě na běžná nebezpečí, mimořádné události i ke vzdělání na školách v rámci ČR. Prostřednictvím portálu jsou veřejnosti poskytovány aktuální informace zejména z oblasti hrozících nebezpečí, dále je zajišťována komunikace obyvatelstvem i případná pomoc obyvatelstvu. Dále je vyvíjena spolupráce a komunikace mezi školami a záchranářskými subjekty v oblasti účinné pomoci školám při výuce, výchově nebo účinné motivaci dětí a mládeže. Na základní platformu navazuje i projekt „**Bezpečnostní internetový portál – účinný nástroj edukace první pomoci dětí a mládeže a jejich rodičů a pedagogů**“.

Uvedená je jen nepatrná část z ediční činnosti HZS ČR, zaměřená na pomoc ve výuce civilní ochrany na školách.

2.1.3. Projekt preventivní péče o děti zasažené mimořádnou událostí „Dráček Záchranáček“

Denně dochází při požárech, dopravních nehodách a jiných mimořádných událostech k ohrožení života dětí. Přestože je v první řadě nezbytná zdravotní první pomoc, je důležité nepodceňovat i pomoc psychologickou. A právě dětem, které jsou následkem požáru, dopravní nehody či jiné mimořádné události zraněné a nebo se nacházejí v šoku, by se měla věnovat v prvních okamžicích velká pozornost.

---

¹⁷ <http://zachranny-kruh.cz> [cit. 5.4.2010]

Obrázek č. 1

Hasičský záchranný sbor ČR již od roku 2007 využívá plyšovou podobu hasičského maskota „**Dráčka Záchranáčka**“ pro svůj preventivní projekt. Maskot Dráček Záchranáček je projektem dlouhodobým s výhledem do budoucnosti, zaměřený právě na psychologickou pomoc dětským obětem především při dopravních nehodách či jiných mimořádných událostech a současně na prevenci a výchovu dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Děti se mohou s tímto dráčkem setkat na omalovánkách, papírových skládkách a školních rozvrzích.

V rámci preventivního projektu jednotky požární ochrany vozí ve svých zásahových vozidlech tohoto plyšového Dráčka Záchranáčka. Příslušníci hasičského záchranného sboru jsou na místě události ve většině případů první, a proto se jim naskýtá nebývalá příležitost posttraumatické péče pomocí symbolem navržené hračky Dráčka Záchranáčka. Ze zkušenosti samotných hasičů je prokázáno, že pokud se dětskému účastníkovi dopravní nehody věnuje psychologická pomoc ve smyslu odklonu pozornosti od traumatizující události může tato skutečnost vyvolat zklidňující efekt, který je mimo jiné důležitý také pro následné úkony všech záchranářů. Příslušníci HZS ČR, kteří zasahují na místě nehody, poskytují psychologickou pomoc předáním plyšového dráčka zraněnému či šokovanému dítěti.

2.2. Hasičský záchranný sbor Zlínského kraje

Obrázek č. 2

Stále vysoký počet požárů a narůstající hrozba teroristických útoků jsou dostatečným varováním před podceňováním preventivní tematiky k ochraně před mimořádnými událostmi. Pomocí fungujícího preventivního programu je možné snížit počet mimořádných událostí a zranění při nich nebo jim předejít. Je důležité, aby informace o tom, jak se před mimořádnými událostmi chránit a jak při nich postupovat, byly předávány všem bez rozdílu věku, včetně dětí, a to v periodických intervalech.

Hasičský záchranný sbor Zlínského kraje je garantem činností a řídicím orgánem při vzniku mimořádných událostí ve vztahu k iniciaci integrovaného záchranného systému v kraji. Za přesně daných podmínek je také hlavním vykonavatelem rozhodnutí příslušných krizových štábů řízených na úrovni kraje. Ve všech případech však vystupuje jako výkonný orgán pro provádění záchranných a likvidačních prací ve vztahu k veřejnosti a při řešení krizových událostí.

Na území Zlínského kraje jsou úkoly zabezpečovány ve třech základních oblastech:

- požární prevence a ochrana obyvatelstva
- záchranné a likvidační práce při požárech, živelních pohromách a jiných mimořádných událostech
- preventivně výchovná činnost

2.3. Preventivně výchovná činnost HZS Zlínského kraje

V souladu s Plánem hlavních úkolů se HZS Zlínského kraje v oblasti preventivně výchovné činnosti zaměřuje zejména na pořádání tzv. „Dnů otevřených dveří na požárních stanicích“ (každý pátek 13.), na pořádání tzv. „Dnů IZS“ pro veřejnost, organizování prověřovacích a taktických cvičení jednotek PO a složek IZS, pořádání sportovních soutěží (v požárním sportu, vyprošťování osob z vozidel, aj.), zdokonalování a aktuálnost www stránek, na spolupráci se školskými institucemi kraje (vstup problematiky PO a ochrany obyvatelstva do výuky žáků), pořádání výtvarné a literární soutěže „Požární ochrana očima dětí“ ve spolupráci se školami a Sdružením hasičů Čech, Moravy a Slezska, zveřejňování článků a informací o činnosti HZS kraje v regionálním tisku aj., tak jak uvádím v následujících tabulkách¹⁸ č. 1 a č. 2.

Články v tisku - tiskové zprávy	Rozhlas - TV	Akce celkem	Z toho akce pro školy	Vydané propagační a informační materiály	Akce organizované jinými subjekty ve spolupráci s HZS kraje	Kurzy pro učitele - Počet proškolených
1600	100					1
-	-	10	4	4	13	-
453	80					7

Tabulka 1 - Přehled některých akcí HZS Zlínského kraje z roku 2006

Články v tisku - Tiskové zprávy	Rozhlas - TV	Akce celkem	Z toho akce pro školy	Vydané propagační a informační materiály	Akce organizované jinými subjekty ve spolupráci s HZS kraje	Kurzy pro učitele - Počet proškolených
3000	250					6
-	-	174	131	5	12	-
510	100					183

Tabulka 2 - Přehled některých akcí HZS Zlínského kraje z roku 2009

¹⁸ Statistická ročenka MV - GŘ HZS ČR Praha 2009– <http://www.grh.izscr.cz> [cit. 10.3.2010]

Porovnáním údajů za rok 2006 a 2009 je možné konstatovat, že se v poslední době oblasti komunikace s veřejností věnuje stále větší pozornost. Je to především zapříčiněno naplňováním zákonného rámce v oblasti krizového řízení a IZS a uvědomění si nutnosti věnovat této oblasti zvýšenou pozornost.

2.3.1. Ediční činnost HZS Zlínského kraje

Prostřednictvím Ministerstva vnitra – Generálního ředitelství HZS ČR, Krajského úřadu Zlínského kraje a HZS Zlínského kraje byly pro výuku na školách a pro orgány státní správy, územní samosprávy, právníkům a fyzickým osobám vydány tyto publikace a příručky týkající se ochrany obyvatelstva a požární ochrany:

- **Skládačky (LEPORELA)**

Kapesní průvodce pro mimořádné situace – vydal Krajský úřad Zlínského kraje ve spolupráci s HZS Zlínského kraje. Byly distribuovány do obcí s rozšířenou působností, na základní a střední školy a rovněž rozdáváním na akcích pořádaných HZS Zlínského kraje.

Celkem jich bylo vytisknuto 250 000 ks (**viz příloha č. 2: Skládačka – Kapesní průvodce pro mimořádné události**). HZS Zlínského kraje je rozdělil mezi územní odbory HZS Zlínského kraje, na Krajský úřad Zlínského kraje. Distribuovány byly i obcím s rozšířenou působností a odtud následnou distribucí jednotlivým obcím ve správním území. Část byla určena také pro odbor školství Krajského úřadu Zlínského kraje.

Tato skládačka obsahuje základní informace, které by měl znát každý občan, tzn. jak se zachovat, zazní-li siréna, kde se dozví další informace v případě vzniku mimořádné události, jak si zajistit improvizovanou ochranu, co obsahuje evakuační zavazadlo a jak poskytnout první pomoc. Dále je zde desatero rad do hor a k vodě. Tento rádce se vejde do kterékoliv kapsy a každý ho může mít stále při sobě. Během své práce jsme se setkali s lidmi, kteří jej nosí v peněžence, v pouzdře u mobilu nebo jej mají uložený v autě. Vytištění této skládačky se ukázalo jako velmi dobrý a efektivní prostředek předávání informací občanům.

- **Brožury**

HZS Zlínského kraje nabídl občanům brožurku, která vznikla ve spolupráci s Krajským úřadem Zlínského kraje s názvem:

„Hejtmanství pro bezpečí občanů Zlínského kraje“ (příloha č. 3: Hejtmanství pro bezpečí občanů Zlínského kraje) v nákladu výtisků 120 000 kusů. Tato příručka pro občany Zlínského kraje byla distribuována do každé domácnosti ve spolupráci s obcemi s rozšířenou působností. Určitá část těchto příruček byla poskytnuta základním i ostatním složkám IZS a významným institucím, které se v případech mimořádných událostí významnou měrou podílejí na fungování infrastruktury.

„Jak dále v ochraně obyvatelstva?“ – příručka určena pro starosty měst a obcí Zlínského kraje a pro všechny občany Zlínského kraje, byla vydaná HZS Zlínského kraje ve spolupráci s Krajským úřadem Zlínského kraje v roce 2002

- **„Kalendář s tematikou IZS a Ochrany obyvatelstva“**

- **Webové stránky**

Webové stránky HZS Zlínského kraje obsahují informace o ochraně obyvatelstva, krizovém řízení, požární ochraně a činnosti HZS Zlínského kraje (**příloha č. 4: Webové stránky HZS Zlínského kraje** <http://www.hzszlk.eu>)

2.3.2. Výchovně vzdělávací akce HZS Zlínského kraje pro veřejnost

HZS Zlínského kraje ve spolupráci s Krajským úřadem, Zdravotní záchrannou službou, Policií ČR a Městskou policií pořádá **„Dny IZS“** se zaměřením nejenom na žáky a studenty, ale počítá se i s oslovením široké vrstvy našich občanů. Dny IZS mají především seznámit mládež s činností IZS a formou ukázek jim přiblížit součinnost všech jednotlivých složek. Kromě základních složek, které se těchto prezentací účastní, jsou osloveni i Český červený kříž oblastního spolku Zlín, Adra a Charita. Svou činnost úzce spojenou s ochranou obyvatelstva v mimořádných situacích představuje i společnost EGO Zlín a Gumárny Zubří.

Po domluvě s jednotlivými obcemi s rozšířenou působností se ve stanoveném termínu, většinou na náměstí nebo na jiném za tímto účelem vytipovaném místě, postaví stany a technické vybavení jednotlivých složek. Tyto dny probíhají v jarních a podzimních měsících, ale konkrétní termín si určí daná obec.

Obr. č.3

Je na zvážení jejích zástupců, zda se akce bude konat ve všední den nebo o víkendu. HZS informuje o konání všechny školy v místě. Dosud proběhly Dny IZS ve Zlíně, Otrokovicích, Kroměříži¹⁹, Valašských Kloboukách, Uherském Brodě, Uherském Hradišti, Luhačovicích, Holešově, Valašském Meziříčí a ve Vsetíně. Postupně se v průběhu roku plánují akce i v dalších městech Zlínského kraje. Samotná prezentace činnosti základních složek IZS je však velmi náročná, a to především po organizační stránce.

Jednotlivé dny jsou zpravidla zahájeny v 10 hodin, kdy postupně přicházejí školy a jednotlivé ročníky na prezentaci a ukázky součinnosti složek IZS. Tato celá akce trvá několik hodin, ukázky se opakují, přičemž je dán i dostatečný prostor pro otázky žáků. Podle počtu žáků a studentů je možno v dvouhodinovém intervalu předvést ukázky a prezentaci třikrát během dne v době výuky, ale i ve dnech pracovního klidu.

---

¹⁹ <http://www.hzszlk.eu/clanek/344/verejna-prezentace-vsech-zachranaru/?search=Dny+IZS>

[cit. 19.12.2009]

Velkou prezentaci složek Integrovaného záchranného systému připravila na úterý 5. května 2009 kroměřížská radnice ve spolupráci se základními složkami integrovaného záchranného systému. Zaměřena byla na ochranu člověka při mimořádných událostech, řešení krizových situací a humanitární pomoc s hlavním důrazem na záchranu při povodních a jejím dějištěm se stala řeka Morava v úseku od silničního mostu po lávku.

Už od ranních hodin si návštěvníci mohli prohlédnout vystavenou techniku a prezentační stánky profesionálních i dobrovolných hasičů, státních i městských policistů, zdravotnické záchranné služby, zdravotníků ČČK i armády ČR. Během dopoledne pak následovaly komentované ukázky zásahů všech složek záchranného systému včetně potápěčů a některých speciálních zásahových jednotek Policie ČR.

„Akce Morava 112“ byla připravena nejen pro žáky základních a středních škol a pedagogy, ale vůbec pro širokou veřejnost. Počet návštěvníků byl odhadnut na cca 1500 osob. Do akce bylo aktivně zapojeno přibližně 160 osob ze všech základních i ostatních složek integrovaného záchranného systému a dalších partnerů.

Dne 21.5.2008 se v Luhačovicích uskutečnila regionální konference složek IZS s organizacemi a lidmi, kteří mohou pomáhat při nebo po mimořádných událostech v našem kraji. Tuto regionální konferenci uspořádali humanitární organizace ADRA a HZS Zlínského kraje pod záštitou hejtmána Zlínského kraje s názvem „**VÍME O SOBĚ!?**“ Smyslem konference bylo setkání organizací, které se zabývají pomocí v mimořádných událostech, na pomoc k jejich vzájemnému lepšímu poznání, a tím k účinnější a koordinovanější pomoci při událostech samotných. Konference přinesla užitečné informace a poznatky pro členy IZS, starosty, členy krizových týmů, stejně jako pro neziskové organizace, které se angažují v pomoci při mimořádných událostech. Samotná konference nabídla širokou paletu velmi zajímavých a přínosných přednášek i prezentací. Konference umožnila osobní setkání, výměnu kontaktů i námětů pro další spolupráci. Součástí konference bylo i prověřování standardů psychosociální pomoci občanům, která byla prezentována ve formě tří druhů informačních letáků. Odborníci mohli vyjádřit své názory na obsah i grafickou podobu připravených materiálů, které budou využívány v praxi.

Tato odborná konference, která mezi odbornou veřejností zaznamenala velký ohlas, se představila ve Zlínském kraji dne 23.3.2010 již po druhé. Tentokrát na téma „**Víme o sobě – děti a mimořádná událost.**“ Akci tentokrát organizovalo občanské sdružení ADRA a Ústav pedagogických věd Fakulty humanitních studií. Konference se konala pod záštitou hejtmána Zlínského kraje a generálního ředitele HZS ČR. Konference se zúčastnilo více než sto účastníků²⁰.

Obrázek č. 4

---

²⁰ <http://www.hzszlk.eu/aktuality8/0805/konference.htm> [cit. 5.3.2010]

HZS Zlínského kraje se v loňském roce připojil k republikovému projektu „**Bezpečné cestování**“²¹, který probíhá od února 2006 jako preventivní informační projekt a který organizuje Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR.

Potřeba přenášet na veřejnost důležité informace z oblasti vlastní ochrany při mimořádných událostech nebo v oblasti jejich předcházení, přivedla vedení sboru k rozhodnutí podílet se na informační a letákové kampani. HZS Zlínského kraje tak od 1.4.2009 plní jeden ze základních úkolů HZS ČR, kterým je předcházet možnému ohrožení životů, zdraví a majetku občanů. Cílená informační kampaň je zaměřena na všechny věkové kategorie občanů, kteří se přepravují v hromadných dopravních prostředcích. Zde mají dostatek času získávat informace z tématických plakátů (Příloha č. 5 a Příloha č. 6), které si kladou za cíl prohloubit jejich povědomí o možných nebezpečích. Informace je mají navést na správné jednání v případě ohrožení nebo v krizové situaci. Celkem 8 tisíc letáků oslovuje občany ve veřejné dopravě. Díky součinnosti hlavních dopravních společností Zlínského regionu a regionálním zástupcům Českých drah, a.s., se informace dostávají plošně do celého kraje, a to do městských i meziměstských linek. Informace jsou rozšířeny také na stanice a zastávky. Ve Zlínském kraji je prezentováno prozatím pět témat, která jsou považována za zásadní:

- 1) včasné zavolání může zachránit životy – tísňová linka 112
- 2) jak se zachovat při požáru – požár v domácnosti
- 3) jak předcházet požárům – požáry způsobené kouřením
- 4) jak se zachovat při evakuaci – evakuace z ohrožených prostor při nařízené evakuaci
- 5) jak se zachovat při varovném signálu – všeobecná výstraha.

2.3.3. Školy pomáhají mapovat znalosti veřejnosti v oblasti pomoci sobě a druhým

Hasičský záchranný sbor Zlínského kraje spolupracuje již šestým rokem se Základní školou na ul. Kvítková 4338 ve Zlíně. V rámci předmětu statistika žáci devátých tříd pro HZS Zlínského kraje každoročně provádí rychlý a jednoduchý průzkum veřejného

---

²¹ <http://www.hzscr.cz/kampan-bezpecne-cestovani.aspx> [cit. 6.2.2010]

mínění. Průzkum je zaměřen na znalosti tísňového volání, linku 112 a činnost integrovaného záchranného systému.

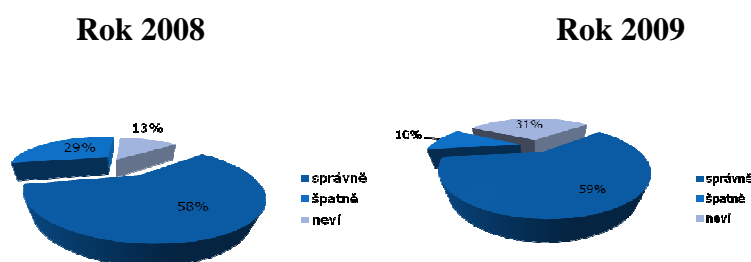
Veřejnost je žáky oslovena pěti jednoduchými otázkami, které jsou součástí připraveného dotazníku:

- 1) Jaké telefonní číslo budete volat v případě, že budete potřebovat pomoc hasičů?
- 2) Jaké je jednotné telefonní číslo tísňového volání z mobilního telefonu, které platí v EU?
- 3) Víte jaké služby poskytují hasiči a při jakých událostech pomáhají občanům?
- 4) Víte, co znamená zkratka IZS?
- 5) Víte, které složky jsou součástí integrovaného záchranného systému?

Pro příklad uvádím výsledky šetření žáků a jejich porovnání za roky 2008 a rok 2009:²²

V roce 2008 bylo osloveno 631 občanů, v roce 2009 bylo osloveno 351 občanů.

1. Jaké telefonní číslo budete volat v případě, že budete potřebovat pomoc hasičů?

Obrázek č. 5

V roce 2009 znalo číslo na hasiče o 1% více dotázaných než v roce 2008.

Špatně odpovědělo o 19% méně lidí.

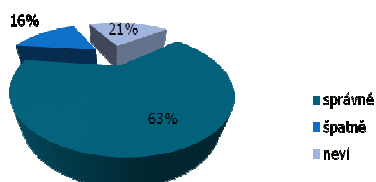
Číslo, na které by se obrátili o pomoc hasičů, neznalo o 18% více dotázaných osob.

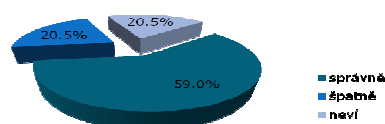
²² Základní škola na ul. Kvítková ve Zlíně

2. Jaké je jednotné telefonní číslo tísňového volání z mobilního telefonu, které platí v EU?

Rok 2008

Rok 2009

Obrázek č. 6

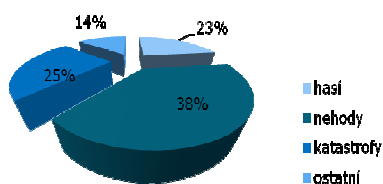
Jednotné číslo tísňového volání 112 znalo v roce 2009 o 4% méně dotázaných než v roce 2008.

Špatné číslo tísňového volání by na svých mobilních telefonech zadalo více než 4% dotázaných.

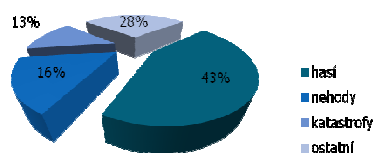
Na neznalost čísla tísňového volání by doplatilo stejné procento dotázaných jako v roce 2008 – téměř pětina dotázaných.

3. Víte jaké služby poskytují hasiči a při jakých událostech pomáhají občanům?

Rok 2008

Rok 2009

Obrázek č. 7

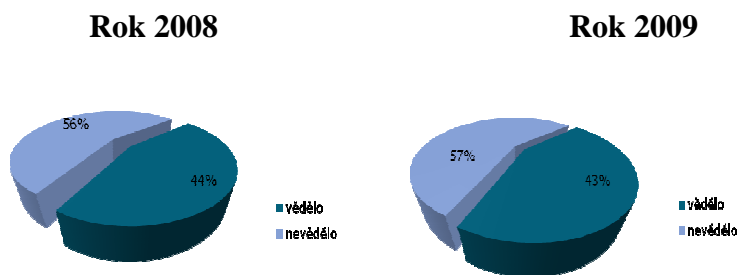
O 5% více lidí ví, že hasiči převážně hasí požáry.

Hasiči pomáhají nejvíce při dopravních nehodách a dopravních haváriích – to si myslelo v roce 2009 o 11% méně oslovených osob. Hlavně při živelných katastrofách pomáhají převážně hasiči – v roce 2009 se to domnívá o 1% méně dotázaných než v roce 2008.

O 5% méně dotázaných si myslelo, že pomáhají při ostatních mimořádných událostech.

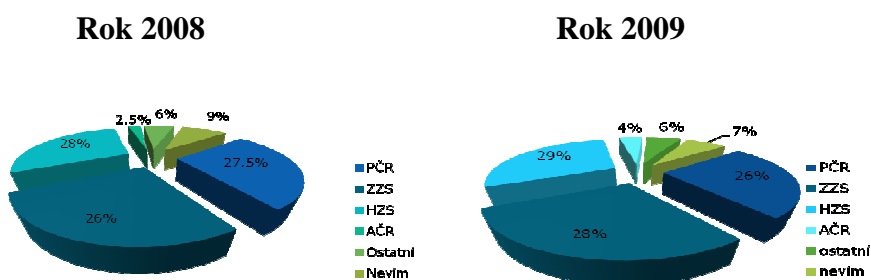
4. Víte, co znamená zkratka IZS?

Obrázek č. 8

V roce 2009 znalo zkratku IZS o 1% méně dotázaných osob než v roce 2008.

5. Víte, které složky jsou součástí integrovaného záchranného systému?

Obrázek č. 9

Složky integrovaného záchranného systému znaly dotázané osoby přibližně stejně jako při statistickém průzkumu v roce 2008 – hasiči, policisté, strážníci i zdravotníci jsou zde zastoupeni přibližně 30% a také dotázaní nezapomínali na dobrovolné hasiče, vojáky, členy správních orgánů, pracovníky komunálních služeb a fyzické či právnické osoby. HZS Zlínského kraje získává prostřednictvím tohoto šetření zajímavá data. Po preventivních i mediálních aktivitách vzrůstá povědomí veřejnosti o tísňové lince 112, lidé ví více o integrovaném záchranném systému, dokáží si v něm představit jeho konkrétní složky a jednotlivé činnosti.

Žáci se také při tomto šetření setkávají s kuriózními a úsměvnými odpověďmi. Mezi nimi se žáci např. dozvěděli, že IZS je izolovaný zástupce státu, nějaká pojišťovna, druh instantního kávy nebo informační zákonná služba.

3. VÝCHOVA DĚTÍ V OBLASTI POŽÁRNÍ OCHRANY A OCHRANY OBYVATELSTVA HZS ZLÍNSKÉHO KRAJE

Jednou z činností HZS ČR a tedy i HZS Zlínského kraje je zabezpečovat preventivní výchovnou činnost, propagační a ediční činnost na úseku požární ochrany. Dílčí, ovšem nikoli nevýznamnou část preventivního působení představuje preventivně výchovná činnost zaměřená na děti.

Na území Zlínského kraje bylo dle statistických výkazů Odboru školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Zlínského kraje platných k 30. září 2009 registrováno 226 základních škol a 10 gymnázií s osmiletým studijním programem (viz tabulka č. 3).

	Základní školy 2)			Gymnázia 3)	
	Počet škol	Počet 2.tříd --- Žáků	Počet 6.tříd --- Žáků	Počet škol	Počet 1.ročníků --- Žáků
Celkem	226	276 --- 5 163	253 --- 4 770	10	15 --- 459

Tabulka 3: Počet základních škol a víceletých gymnázií na území Zlínského kraje²³

3.1. Podněty pro realizaci programu

Z hlediska statistického sledování jsou příčiny vzniku požárů tříděny do několika kategorií. Samostatnou kategorií představují požáry, které způsobily děti do 15 let. Do dané kategorie spadají jen případy, kdy byl pachatel usvědčen a je jednoznačně prokázáno, že požár vznikl zaviněním ze strany osoby mladší 15 let. V roce 2009 došlo

²³ 1) údaje dle statistických výkazů OŠMS Zlínského kraje k 30.9.2009

2) úplné i neúplné základní školy zřizované obcemi, církvemi i soukromými subjekty

3) první ročníky osmiletého studia (žáci věkem odpovídající 6. třídě ZŠ)

v rámci HZS Zlínského kraje k 8 požárům způsobených dětmi do 15 let se škodou přes 155.000,- Kč. Tyto události se naštěstí obešly bez zranění či dokonce úmrtí.²⁴

V rámci republiky za rok 2009 bylo dětmi do 15 let způsobeno 209 požárů se 2 úmrtími a 22 zraněnými se škodou 35 700 000,- Kč.²⁵

Je více než pravděpodobné, že se děti do 15 let podílejí na příčinách vzniku požárů daleko větší měrou a jejich vliv nacházíme i v jiných kategoriích. Na toto téma jsem hovořila s vyšetřovatelem příčin požárů HZS Zlínského kraje (dále jen vyšetřovatel ZPP), který uvedl, že další ne nevýznamnou samostatnou kategorií pro zatřídění příčin vzniku požárů jsou požáry tzv. dále nedošetřované. Jedná se o požáry přírodních porostů (s výjimkou lesních), odpadů, demolice vraků vozidel, vznícení potravin při vaření a vznícení sazí v komíně.

Z vlastní zkušenosti uvedl, že v mnoha případech jsou tyto požáry zakládány právě dětmi. Mezi ně patří např. požáry odpadků v kontejneru. Jako příčina zapálení odpadků v kontejneru je často stanoveno několik verzí: úmyslné jednání dospělé osoby eventuálně dítěte do 15 let nebo jejich nedbalostní chování (odhození neuhášené zápalky či nedopalku cigarety mezi odpadky, vsypání žhavého materiálu, nejčastěji popela mezi odpadky apod.) Také požáry vraků vozidel, mohou být způsobeny dětmi nebo mládeží, které se na těchto místech scházejí. Zapadlý nedopalek cigarety mezi hořlavý materiál ve vraku vozidla nebo jiná manipulace s otevřeným ohněm může způsobit následný požár vraku.

Další kategorií, kterou vyšetřovatel ZPP uvádí, je úmyslné zapálení. Ani v této kategorii nelze vyloučit zavinění dětí do 15 let. Tyto pachatele však vyšetřovatel ZPP HZS již dále nedohledává. Případ a vyhledání pachatele předává k došetření Policii České republiky.

Praxe dokazuje, že i tříleté dítě je schopno manipulovat s otevřeným ohněm, dokáže zapálit zápalku, eventuálně použít zapalovač k zapálení hořlavé látky. Malé děti jsou schopny zapálit postel v bytě, případně hračku ve svém vlastním pokoji anebo jakýkoliv hořlavý materiál, který je v jejich bezprostředním okolí. S přibývajícím věkem se druhy zapalovaných předmětů rozšiřují. Žáci základních škol zapalují ve školách zejména nástěnky, svršky oděvů v šatnách a jiné předměty. V pubertálním věku děti způsobují požáry při tajném kouření ve stodolách, v senicích a v prostorách, které navštěvují

---

²⁴ <http://www.grh.izscr.cz/info-servis-statistiky.aspx> [cit. 10.3.2010]

²⁵ <http://www.grh.izscr.cz/info-servis-statistiky.aspx> [cit. 10.3.2010]

ve svém volném čase. I tyto případy jsou z hlediska příčiny vzniku požáru řazeny do kategorie „děti do 15 let“.

Vyšetřovatel ZPP mi také sdělil svůj poznatek z dlouholeté praxe, že děti zakládají požáry zpravidla bez přípravy, bez akceleračních a nahodile. Jako iniciátor používají zápalky, zapalovač, cigaretu nebo nedopalek cigarety a zpravidla na místě činu zanechávají stopy. Požáry zakládají primitivním způsobem, kdy v pozadí jednání každého jedince může být impulzivní čin bez přípravy. Nejčastěji tyto požáry vznikají mezi čtrnáctou a osmnáctou hodinou. Jsou zapalovány zejména objekty v individuálním vlastnictví, jako jsou byty, místnosti rodinných domů, auta apod. V 82 % zakládají děti do 15 let požáry v okolí svého bydliště (v okolí školy, v oblastech, kde se nejčastěji vyskytují)²⁶. Motivem může být touha upoutat pozornost na svou vlastní osobu v kolektivu spolužáků, msta apod. Je pochopitelné, že při těchto požárech dochází k majetkovým škodám a k ohrožení života nebo zdraví dítěte i jiných obyvatel.

3.2. Preventivně výchovný program „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva – HASÍK“ HZS Zlínského kraje

V rámci výuky dle školních učebních osnov se děti dozvídají řadu informací týkajících se např. práv dítěte, ekologie, ale o tom, jak předejít požáru, co dělat v případě vzniku mimořádné události, mají informace pouze rámcové. Preventivně výchovný program „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“ je cíleně směřován na děti základních škol, aby získaly potřebné základní vědomosti.

Jedním ze stěžejních prvků v oblasti vzdělávání veřejnosti v sebeochraně při mimořádných událostech je preventivně výchovný program „HASÍK“²⁷.

Obr. č. 10

---

²⁶ <http://www.grh.izscr.cz> [cit. 4.11.2009]

²⁷ <http://www.hzsmsk.cz>, <http://www.hasik.cz> [cit. 4.11.2009]

Autory preventivně výchovného programu, který vznikl v roce 1996 za podpory České asociace hasičských důstojníků jsou Bohdan a Štěpán Mikulkovi, příslušníci HZS Moravskoslezského kraje, územní odbor Bruntál. Do roku 1998 probíhalo jeho zkušební ověřování na školách a tvorba metodiky práce s dětmi, po roce 1998 byl program postupně aktualizován a šířen v bruntálském regionu a následně po celé ČR. Neocenitelným pomocníkem, který spolupracuje na metodice výuky je i dětský psycholog Mgr. Miroslav Piňos, ředitel Pedagogicko-psychologické poradny v Bruntále. Na základě svých poznatků a získaných zkušeností vydali v roce 1998 úvodní publikaci s názvem „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“²⁸. Na přelomu let 1999 a 2000 vznikla publikace druhá „Metodika výuky aktivistů pro výchovu dětí v oblasti požární ochrany“²⁹ (příručka pro instruktory). Na sklonku roku 2000 byla vydána další publikace „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“³⁰ (plánovací záznamník). Od roku 2001 je oficiálním realizátorem programu neziskové sdružení CITADELA o.s. Bruntál, ve spolupráci s HZS krajů. Vzdělávací program je akreditován MŠMT osvědčením pod č.j. 27 938/2006-25-535. Program je školám poskytován zdarma.

Jelikož se jedná o systém požární prevence a ochrany obyvatelstva s mnohaletou ověřenou efektivitou působení na děti, byl v roce 2006 program využit ke zpracování „Koncepte preventivně výchovné činnosti HZS Moravskoslezského kraje“, následně se stal součástí obdobných koncepcí HZS krajů Olomouckého a Jihomoravského a **od 1.9. 2009 i HZS kraje Zlínského.**

Program je ve Zlínském kraji realizován příslušníky HZS, kteří absolvovali vzdělávací program „Výchova dětí v oblasti požární ochrany obyvatelstva“ a jsou držiteli „Osvědčení“ o absolvování jmenovaného vzdělávacího programu. V měsících duben a květen 2009 jsem se osobně tohoto vzdělávacího programu zúčastnila. Instruktoři jsou schopni realizovat systémovou preventivně výchovnou činnost na základních i speciálních školách. Výhledově je možné zapojení členů sdružení dobrovolných hasičů, občanských sdružení působících v oblasti požární ochrany a jiných organizací,

---

²⁸ Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany*. Knižnice ČAHD, Ostrava 1998

²⁹ Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M. *Metodika výuky aktivistů pro výchovu dětí v oblasti požární ochrany (příručka pro instruktory)*. Knižnice ČAHD, Ostrava 1999

³⁰ Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany (plánovací záznamník)*. Knižnice ČAHD, Ostrava 2000

kteří budou postupně odborně vyškoleni pro práci instruktorů systémem vzdělávacích kurzů.

V současné době ve Zlínském kraji absolvovalo tento vzdělávací program 25 příslušníků HZS Zlínského kraje, z toho 22 příslušníků jsou držiteli „Osvědčení“. Tzn., že v současné době působí ve Zlínském kraji 11 dvojic instruktorů. Celý program za HZS Zlínského kraje zastřešuje koordinátor, který je příslušníkem krajského ředitelství HZS Zlínského kraje – oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení tak, aby byla dodržována zpracovaná metodika programu a zůstala zachována jeho vysoká kvalita.

3.3. Cílové skupiny preventivně výchovného programu

Preventivní program na školách se skládá ze dvou hlavních částí. První část sestává z opravdu základních informací a poznatků a je určena dětem ve věku cca 7 – 10 let (1. stupeň) základního školství. V druhé části určené pro žáky ve věku 11 – 15 let (2. stupeň) je již výuka doplněna o tematiku náročnější.

Cílovou skupinu tedy tvoří žáci 2. a 6. třídy základní školy. Je to proto, že je žádoucí, aby bylo první seznámení s probíranou problematikou provedeno co nejdříve. Ze zkušenosti vyplývá, že žáci 1. tříd se ještě ve školním prostředí dostatečně neorientují, ale žáci 2. tříd již ztrácí počáteční ostych, se kterým se potýkali při zahájení školní docházky. Z tohoto důvodu jsou žáci 2. tříd schopni mnohem lépe vnímat základní informace z oblasti prevence před mimořádnými událostmi. Na základě poznatků s aplikací programu HASÍK byl proto 2. ročník prvního stupně vyhodnocen jako nejmladší věková skupina se schopností soustředit se v požadovaném čase na předkládané informace z oblasti prevence před mimořádnými událostmi. Děti se učí, jak přivolat pomoc, prohlédnou a obléknou si zásahový oblek, čímž dochází ke snížení strachu z vybavení a výstroje hasiče. Dále se děti dozvídají, co znamená zvuk sirény, co dělat při zvuku sirény, co si vzít s sebou při opuštění bytu apod.

Na druhém stupni navštíví instruktoři danou třídu podruhé. Žáci na druhém stupni jsou fyzicky a psychicky daleko vyspělejší a jsou tedy schopni zvládnout složitější témata jako je zdravotní péče, použití přenosných hasičích přístrojů a chování při úniku nebezpečných látek. Výuka je doplněna o tematiku náročnější a není již vedena tak hravou formou. Cílem druhé části výukového programu je zopakovat si a rozšířit znalosti získané v první části výukového programu, uvědomit si zodpovědnost za své

jednání, ale i za své mladší sourozence. Děti se dále učí základy první pomoci při popáleninách a intoxikaci kouřem, základy požární prevence v přírodě, zásady opuštění bytu v případě evakuace a ochrany při úniku nebezpečných látek a získávají představu o prostředcích improvizované ochrany osob. Je vhodné realizovat výuku hned v šesté třídě, neboť zvládnutí kolektivu dětí ve vyšším věku je pedagogicky mnohem náročnější.

Zcela specifická je výuka ve školách pro děti se zdravotním omezením nebo v diagnostických ústavech. I v těchto školách instruktoři programu HASÍK působí. V resortu speciálního školství je nutné volit návštěvu školy individuálně s ohledem na psychologickou vyspělost dětí – z praxe vyplývá, že na prvním stupni ZŠ je vhodné navštívit děti o třídu výše (3. třídu), druhý stupeň je ve srovnání s běžnou základní školou beze změn. Měla jsem možnost na toto téma hovořit s instruktory, kteří již mají zkušenosti s tímto typem výuky. Podělili se se mnou o své zkušenosti a poznatky z návštěvy speciální základní školy pro nevidomé v Brně. Nejdříve vše důkladně museli konzultovat s pracovníky školy. Příprava šla až do takových detailů, jakože je třeba dávat si pozor na věty typu: „Viděli jste..? „ apod. Překvapujícím poznatkem bylo, že tyto děti tato slova samy používaly. Nebo zkušenosti z návštěvy dětského diagnostického ústavu, kde jsou umístěny děti s poruchami chování. Bylo zde nutné upravit výuku s ohledem na jistá specifika, např. v oblasti volání na tísňové linky. Z poznatků, že část z nich opakovaně volá na tyto linky a hlásí falešné bomby ve školách nebo v jiných budovách, bylo třeba zdůraznit fakt, že telefonní hovory jsou nahrávány a v dnešní době již není problém identifikovat volání ani z mobilního telefonu. Snažili se dětem vysvětlit, že zneužití linky se může kdykoliv obrátit proti nim a když budou potřebovat pomoc, tak se k nim nemusí dostavit včas.

Podstatou preventivně výchovného působení na děti je především vzájemná důvěra a efektivní komunikace mezi instruktory a žáky. Velký důraz je kladen na použití maximálně názorných pomůcek a využití atraktivních preventivně výchovných materiálů. Tyto materiály (dětmi přinesené domů) slouží zároveň jako zdroj informací pro rodiče, kteří se takto rovněž nepřímo zapojují do programu preventivně výchovné činnosti.

3.3.1. Tématické členění bloků prvního cyklu (1. stupeň ZŠ)

První hodina:

1. *blok (cca 20 minut)*
  - a) úvod k prvnímu cyklu preventivně výchovné činnosti na školách
  - b) kdo to jsou hasiči, co je jejich práce (hasiči a moje osobní zkušenosti s nimi)
  - c) jak poznáme hasiče (ukázka dýchacího přístroje)

2. *blok (cca 20 minut)*
  - a) co je to bezplatná telefonní linka tísňového volání (Příloha č.8)
  - b) v čem je nebezpečné zneužití tísňových telefonních čísel, jak správně nahlásit požár
  - c) hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici

3. *blok (cca 20 minut)*
  - a) který oheň je „dobrý“, a který oheň je „zlý“ (proměna dobrého ohně ve zlý)
  - b) nalezené zápalky a „hra“ s nimi
  - c) co dělat, když na mě hoří oblečení a jaké jsou základní zásady první pomoci při jednoduchých popáleninách

Druhá hodina (Realizovaná s odstupem cca 2 týdnů až 1 měsíc):

1. *blok (cca 10 minut)*
  - a) krátké zopakování informací získaných v předchozí hodině

2. *blok (cca 30 minut)*
  - a) odkud hrozí nebezpečí u nás doma a na co nezapomenout při odchodu z domu
  - b) jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat

3. *blok (cca 20 minut)*
  - a) domácí únikový plán, způsob vyhlášení poplachu a únikové cesty na škole (Příloha č.9)
  - b) co je to varovný signál a co budu dělat, když jej uslyším

Třetí hodina (doplňková, cca 1 – 2 hodiny, realizovaná s odstupem cca 2 týdnů až 1 měsíc):

- a) opakování předchozí hodiny
- b) prohlídka hasičské stanice

3.3.2. Tématické členění bloků druhého cyklu (2. stupeň ZŠ)

První hodina

1. *blok (cca 20 minut)*
  - a) úvod k druhému cyklu výuky požární prevence na základních školách
  - b) hasiči a moje nové osobní zkušenosti s nimi (upřesnění dalších činností hasičů)
  - c) co je to IZS a číslo 112 – jednotné evropské číslo tísňového volání
  - d) nahlášení dopravní nehody a hlášení události pomoci krátké textové zprávy (SMS)
2. *blok (cca 30 minut)*
  - a) širší souvislosti přeměny „dobrého“ ohně v oheň „zlý“, a to především ve vztahu k nezodpovědnému jednání dětí i dospělých (zodpovědnost za mladší sourozence)
  - b) podrobnější a více aktivní první pomoc při popáleninách
  - c) co to jsou hasící přístroje a „ohňový trojúhelník“ (Příloha č.10)
3. *blok (cca 10 minut)*
  - a) lesní požáry a požáry v přírodě

Druhá hodina (realizovaná s odstupem cca 2 týdnů až 1 měsíc):

1. *blok (cca 10 minut)*
  - a) krátké zopakování informací získaných v předchozí hodině
2. *blok (cca 25 minut)*
  - a) další informace týkající se tématu „Na co nezapomenout při odchodu z domu“
  - b) jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat (odkud hrozí nebezpečí u nás doma)
  - c) nebezpečné plyny při požáru, první pomoc při nadýchání se kouře a co to je požární hlásič
  - d) únikové cesty veřejných budov a požární poplach v naší škole
3. *blok (cca 25 minut)*
  - a) co je to varovný signál a co dělat, když jej uslyším
  - b) co dělat, když bude nařízena evakuace z místa bydliště – zásady opuštění bytu a obsah evakuačního zavazadla
  - c) jak se chránit při úniku nebezpečných látek (prostředky improvizované ochrany)
  - d) další nebezpečí v přírodě i ve městě (doplňkové téma)

Třetí hodina (doplňková, cca 1 – 2 hodiny, realizovaná s odstupem cca 2 týdny až 1 měsíc)

1. *blok*

- a) opakování předchozí hodiny
- b) prohlídka hasičské stanice

3.4. Konečné cíle a očekávané výsledky programu

Jedná se o cílený a dlouhodobý program, jehož efektivita je zajišťována následujícími aspekty:

- prostředkem ke sjednocení metodiky výuky dětí ve sledované problematice je realizace specializovaných výcvikových akcí pro instruktory preventivně výchovné činnosti, kteří po jejich absolvování dochází za dětmi přímo do škol
- program má přesně vymezenou cílovou skupinu dětí – druhou a šestou třídu základních a speciálních škol, případně první ročník osmiletých gymnázií
- neslučování třídních kolektivů zaručuje klidnou a tvůrčí atmosféru ve třídě
- program má přesně stanoven minimální rozsah, tj. dva cykly výuky, a to vždy pro druhou a šestou třídu. Ke každému z cyklů je ve většině případů přiřazována ještě doplňková hodina (podle zájmu škol), kdy se jedná o návštěvu třídy na hasičské stanici. Formou soutěže je zde opakováno vše, co se děti naučily. Poté následuje samotná prohlídka stanice. Stává se, že během návštěvy dojde k výjezdu jednotky PO, což pro děti představuje velký zážitek.
- tématický obsah jednotlivých hodin je svým rozsahem a náplní maximálně přizpůsoben mentální i fyzické vyspělosti dané věkové skupiny dětí. V prvním cyklu se jedná o úplný základ informací, druhý cyklus je pak dalším rozšířením cyklu prvního. Výuka probíhá hravou a názornou formou.
- na děti není přenášena zodpovědnost dospělých
- děti nejsou v rámci preventivně výchovného působení instruktory nijak zastrahovány (např. přílišnou konkretizací některých druhů ohrožení atd.)
- informace předávají profesionálové – vyškolení instruktoři preventivně výchovné činnosti z řad HZS a v budoucnu i z řad sdružení dobrovolných hasičů, kteří v rámci výuky působí vždy ve dvojicích a během výuky využívají moderní pedagogické techniky, názornost výuky je podpořena vhodnými pomůckami.
- děti jsou motivovány prostřednictvím odměn (materiály s preventivně výchovnou tematikou)

- důraz na provádění výuky je kladen v dopoledních hodinách, což rovněž zaručuje patřičný vzdělávací dopad
- atraktivita výuky spočívá v interaktivitě programu, kdy žáci jsou takřka přímo vtaženi do výuky (výuka provází nejrůznější scénky, hry a ukázky, jimiž děti samy sebe vzájemně učí)
- prostřednictvím dětí je utvářen informační kanál – je to jeden z mála přirozených způsobů, jak lze alespoň částečně působit na současné dospělé (rodiče dětí). Děti přinášejí domů z každé hodiny informační letáčky o novinkách využitelných pro zvýšení bezpečnosti v rodinách jako např. požární hlásiče, atd.

Jako důkaz toho, že informační kanál „zafungoval“ jsou zkušenosti mých kolegů, hasičů – instruktorů. Při rozhovoru s nimi jsem se dozvěděla některé „kuriózní“ případy z rodin dětí. Stalo se, že dítě odmítlo jet k babičce jen proto, že babička nemá nainstalován bezpečnostní požární hlásič. Nebo i telefonát rozhořčeného rodiče jednoho z dětí přímo krajskému řediteli v reakci na to, že dítě doma urputně usiluje o zpracování domácího únikového plánu.

ZÁVĚR

„... Štěstí přeje připraveným...“

Preventivně výchovné působení na obyvatelstvo je jednou z priorit Hasičského záchranného sboru ČR. Soustavné, výchovné působení v oblasti civilní ochrany na děti a mládež přispívá k tomu, že poznávají nejbližší okolí, vztahy a souvislosti v něm. Uvědomují si význam a podstatu tolerance, pomoci a solidarity. Poznávají rozmanitost živé a neživé přírody, vliv lidské činnosti na krajinu, získávají poučení o zdravotní prevenci i první pomoci, o bezpečném chování v různých životních situacích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel, uvědomují si, jakou odpovědnost má každý člověk za své zdraví a bezpečnost i za zdraví jiných lidí.

Skutečným důvodem však je fakt, že se jedná o každodenní události. Události, které mohou postihnout každého z nás a sami se s nimi můžeme setkat nejen jako případná oběť, ale také jako nezúčastněná osoba nebo svědek události.

Cílem mé práce bylo popsat stav na úseku preventivně výchovného působení HZS ČR zaměřené na děti a mládež v souvislosti s řešením mimořádných událostí. Je možné konstatovat, že se v této oblasti udělalo za posledních 10 let hodně práce. Od roku 1999 se podařilo dostat do výuky téma ochrana obyvatelstva, jehož součástí je prevence před požáry, problematika živelných pohrom, zdravotní příprava, atd. Problematika byla zařazena do jednotlivých odborných předmětů, např. biologie, zeměpisu nebo chemie.

V roce 2003 pokynem MŠMT a dodatkem k učebním dokumentům byly platné vzdělávací programy doplněny o zařazení tematiky v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku. Na naplňování výše uvedeného pokynu se aktivně podílí Hasičský záchranný sbor ČR.

MV-GŘ HZS ČR spolupracuje s MŠMT při hledání nových cest, jak zkvalitnit výuku. Jednotlivé HZS krajů pomáhají školám při výuce, organizují kurzy pro učitele k výuce dané tematiky, spolupracují s odbory školství krajských úřadů, Národním institutem pro další vzdělávání a dalšími institucemi zabývajícími se vzděláváním učitelů. Jako největší problém v přípravě dětí a školní mládeže se jeví absence samostatného předmětu na školách.

Zvyšování informovanosti obyvatelstva patřilo i mezi priority českého předsednictví EU v oblasti civilní ochrany. Celá problematika je řešena i mezinárodně. Světové

společensví se snaží stále více zmírnit následky různých ohrožení. Bylo přijato mnoho mezinárodních dohod a konvencí, směřujících ke snížení utrpení lidí při válečných konfliktech, ale i při nejrůznějších situacích ohrožení v době míru.

Vzdělávání obyvatelstva v ČR v oblasti rozšiřování jeho vědomostí o prevenci, přípravě a reakce na události, které nejsou běžné a narušují chod života jak jednotlivců, tak i ekonomických subjektů, je na vysoké úrovni. Díky vhodné prezentaci úsilí a dosažených výsledků v této oblasti je ČR pozitivně hodnocena i na fórech civilní ochrany v rámci Evropské unie.³¹

Většinou si lidé možnost ohrožení svého života běžně nepřipouštějí. Když se vydají na cestu, nepředpokládají, že právě jejich dopravní prostředek bude havarovat. Natož, aby si představili, že se vyskytnou v prostoru havárie s únikem nebezpečných látek nebo dokonce v místě radiační havárie, kde hrozí radioaktivní ozáření. Avšak ani taková skutečnost není zcela vyloučena. Potom platí obecně známé pravidlo, že **„štěstí přeje připraveným“**.

Závěrem musím konstatovat, že téma mé bakalářské práce není touto mou prací zcela vyčerpáno a skýtá další možnost jeho dopracování například v diplomové práci.

---

³¹ Odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva „112“, ročník VII, č. 8/2008 – čl. „Plán rodiny pro mimořádné události“, str. 20

Resume

V první části se bakalářská práce zaměřuje na pohled informovanosti z hlediska Listiny základních práv a svobod a na legislativní požadavky v oblasti informovanosti a komunikace. Je zde uveden krizový zákon č. 240/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon o IZS č.239/2000 Sb., a Koncepce ochrany obyvatelstva.

Ve druhé části se zaměřuje na oblast preventivně výchovné činnosti Ministerstva vnitra – Hasičského záchranného sboru ČR a Hasičského záchranného sboru Zlínského kraje, jako organizační složky státu, kde je v krátkosti nastíněn právní rámec preventivně výchovné činnosti. Zaměřuje se zde na některé konkrétní aktivity HZS ČR směrem k ochraně obyvatelstva ČR a aktivity Hasičského záchranného sboru Zlínského kraje ve svém regionu. Jedná se o vydávání tištěných materiálů, prezentacemi na webových stránkách, organizování Dnů IZS, cvičení, pořádání výchovně vzdělávacích kurzů, vyvíjení spolupráce se školami.

Ve třetí části jde především o projekt výchovy dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Je zde prezentován projekt Hasičského záchranného sboru Zlínského kraje zaměřený na preventivně výchovnou činnost pro žáky základních škol v regionu Zlínského kraje. Podněty vedoucí k zapojení se do tohoto projektu, očekávané cíle a výsledky projektu.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá tematikou preventivně výchovného působení HZS ČR a HZS Zlínského kraje na děti a mládež v souvislosti s řešením mimořádných událostí. Práce se skládá ze tří částí. První část bakalářské práce je zaměřena na pohled informovanosti z hlediska Listiny základních práv a svobod a na legislativní požadavky v oblasti informovanosti a komunikace.

Ve druhé části je práce zaměřena na oblast preventivně výchovné činnosti Ministerstva vnitra - HZS ČR a HZS Zlínského kraje, jako organizační složky státu, v krátkosti je nastíněn právní rámec preventivně výchovné činnosti. Jsou zde uvedeny některé konkrétní aktivity HZS ČR směrem k ochraně obyvatelstva ČR a aktivity v oblasti preventivně výchovné činnosti HZS Zlínského kraje ve svém regionu.

Ve třetí části je představen projekt preventivní výchovy dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva.

Klíčová slova

Mimořádná událost, integrovaný záchranný systém, ochrana obyvatelstva, ukrytí, evakuace, preventivně výchovná činnost, požár, likvidační práce, záchranné práce

Annotation

The Bachelor thesis deals with preventive educational activities of the Fire Brigade Rescue Corps of the Czech Republic (HZS ČR) and the Fire Brigade Rescue Corps of the Zlín region (HZS of the Zlín region) for children and youngsters in relation with emergency situations.

The thesis consists of three parts. The first one is focused on providing information in regard to the Declaration of Human Rights and legislative requirements in the area of providing information and communication.

The second part of the thesis is about preventive educational activities of the Ministry of the Interior – HZS ČR and HZS of the Zlín region as the organizational bodies of state. It also briefly outlines the legal scope of the preventive educational activities. There are mentioned some specific activities of HZS ČR related to the protection of the citizens of the Czech Republic, and some preventive educational activities of HZS of the Zlín region in its own region.

The third part introduces a project on preventive education of children in the area of fire prevention and citizen protection.

Key words

Emergency situation, integrated rescue system, citizen protection, hiding, evacuation, preventive educational activities, fire, disposal operations, rescue work.

Literatura a prameny

1. Zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*, v aktuálním znění.
2. Zákon č. 133/1985 Sb., *o požární ochraně*, v aktuálním znění
3. Zákon č. 238/2000 Sb., *o Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů*, v aktuálním znění
4. Zákon č. 239/2000 Sb., *o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů*, v aktuálním znění
5. Zákon č. 240/2000 Sb., *o krizovém řízení a o změně některých zákonů*, v aktuálním znění
6. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020*. MV – GŘ HZS ČR Praha 2008. ISBN 978-80-86640-91-4.
7. Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
8. Kraus, B., Sýkora, Petr. *Sociální pedagogika I*. Institut mezioborových studií Brno, 2009.
9. Linhart, P., Šilhánek, B. *Civilní nouzové plánování v některých evropských zemích, USA a Kanadě*. MV- GŘ HZS ČR Praha 2008. ISBN 978-80-86640-89-1.
10. Martínek, B., Adamec V., Hanuška, Z. *Řešení mimořádných událostí a krizových situací – příručka pro starosty obcí a referenty prevence Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska*). MV – GŘ HZS ČR Praha 2006. ISBN 80-86640-64-7.
11. Martínek, B., Linhart, P. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – příručka pro učitele základních a středních škol*. MV - GŘ HZS ČR Praha 2003. ISBN 80-86640-08-6.
12. Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany – příručka pro učitele základních a speciálních škol*. MV- GŘ HZS ČR Praha 2003. ISBN 80-86640-21-3.
13. Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva – příručka pro instruktory*. Citadela, o.s. Bruntál ve spolupráci s Hasičským záchranným sborem Moravskoslezského kraje, Bruntál 2007.

14. Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva – terénní příručka pro instruktory*. Citadela, o.s. Bruntál ve spolupráci s Hasičským záchranným sborem Moravskoslezského kraje, Bruntál 2007.
15. MV – GŘ HZS ČR. *Preventivně výchovná činnost na úsecích požární ochrany a ochrany obyvatelstva*. Č.j. PO-278-6/OOB-2004 ze dne 9.7.2004.
16. Odborný časopis požární ochrany, IZS a ochrany obyvatelstva 112. Článek „*Příprava pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva*“ Ročník VI, č. 12/2007 str. 18-20.
17. Odborný časopis požární ochrany, IZS a ochrany obyvatelstva 112. Článek „*Plán rodiny pro mimořádné události*“. Ročník VII, č. 8/2008, str. 20
18. <http://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx> [cit. 3.3.2010]
19. <http://www.mvcr.cz/udalosti/prirucky.aspx> [cit. 3.3.2010]
20. <http://www.hzscr.cz/clanek/pomoc-skolam-pomoc-skolam.aspx> [cit. 3.3.2010]
21. <http://www.zachranny-kruh.cz> [cit. 5.4.2010]
22. <http://www.grh.izscr.cz> [cit. 10.3.2010]
23. <http://www.hzszlk.eu/clanek/344/verejna-prezentace-vsech-zachranaru/?search=Dny+IZS> [cit. 19.12.2009]
24. <http://www.hzszlk.eu/aktuality8/0805/konference.htm> [cit. 5.3.2010]
25. <http://www.hzscr.cz/kampan-bezpecne-cestovani.aspx> [cit. 6.2.2010]
26. <http://www.zkola.cz/zkedu> [cit. 10.3.2010]
27. <http://www.grh.izscr.cz/info-servis-statistiky.aspx> [cit. 10.3.2010]
28. <http://www.grh.izscr.cz> [cit. 4.11.2009]
29. <http://www.hzsmsk.cz> [cit. 4.11.2009]
30. <http://www.hasik.cz> [cit. 4.11.2009]
31. <http://www.hasik.cz/history.html> [cit. 6.11.2009]
32. <http://www.mvcr.cz/agenda/labyrint/pozar.html> [cit. 10.3.2010]
33. Interview s příslušníky úseku civilního a nouzového přežití Hasičského záchranného sboru GŘ HZS ČR Praha
34. Interview s příslušníky odboru prevence HZS Zlínského kraje
35. Interview s autory preventivně výchovného programu „Hasík“

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – Dráček Záchranáček

Obrázek č. 2 – Budova Hasičského záchranného sboru Zlínského kraje

– Krajské ředitelství – Stanice Zlín

Obrázek č. 3 – „Dny IZS“ náměstí Míru ve Zlíně

Obrázek č. 4 – Záběr z konference s názvem „Víme o sobě!“

Obrázek č. 5 až 9 – Grafy

Obrázek č. 10 – Hasík

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Výchova dětí v oblasti požární ochrany

Příloha č. 2 – Kapesní průvodce pro mimořádné události

Příloha č. 3 – Hejtmanství pro bezpečí občanů

Příloha č. 4 – Webové stránky HZS Zlínského kraje

Příloha č. 5 – Projekt „Bezpečné cestování“

– leták „Jak se zachovat při varovném signálu“

Příloha č. 6 – Projekt „Bezpečné cestování“:

– leták „Evakuace z ohrožených prostorů při nařízené evakuaci“

– leták „Evakuační zavazadlo“

Příloha č. 7 – Příručka „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva –
terénní příručka pro instruktory.“

Příloha č. 8 – Udělej si s rodiči domácí únikový plán

Příloha č. 9 – Nauč se přivolat pomoc

Příloha č. 10 – Ohňový trojúhelník

Ministerstvo vnitra
generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

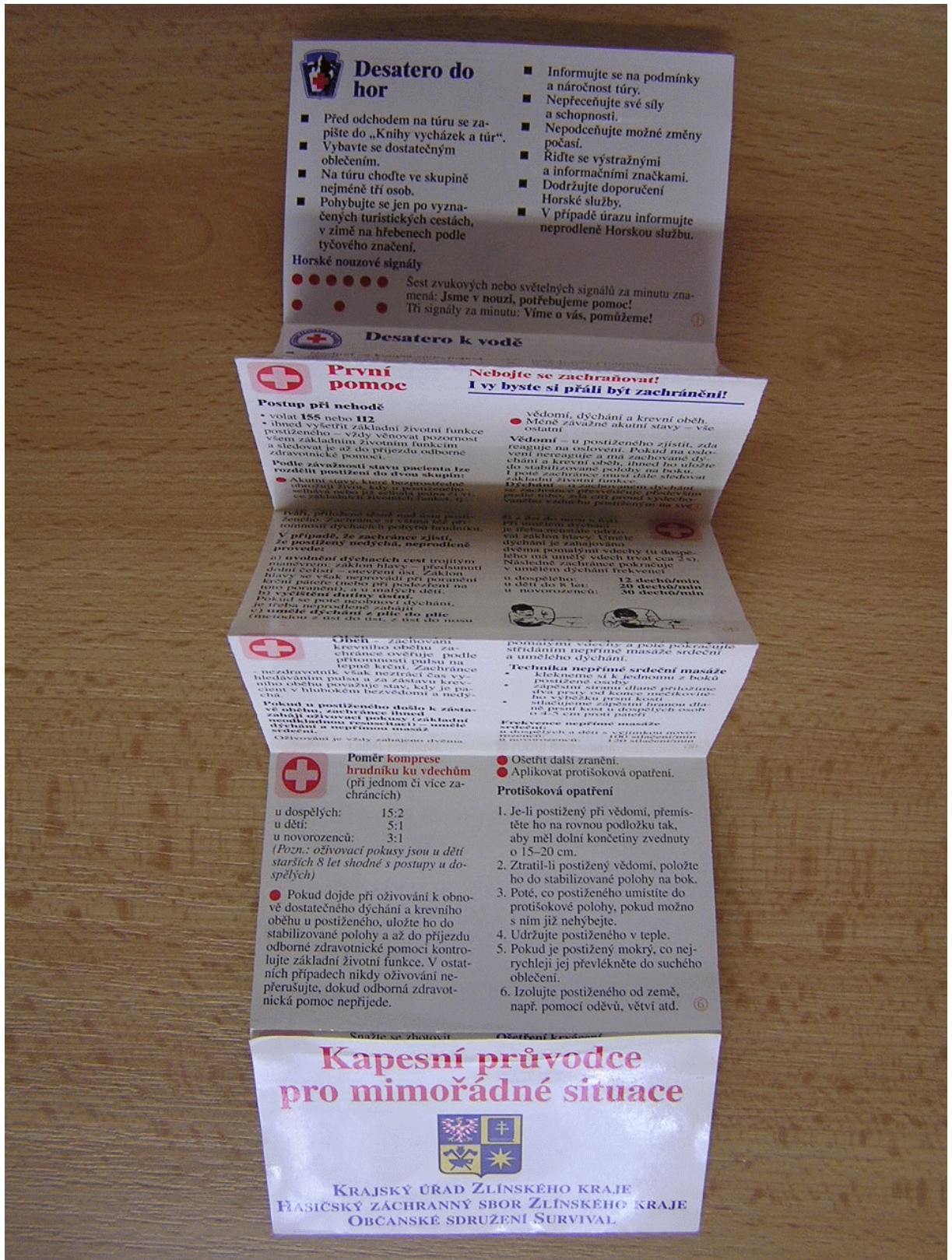
Výchova dětí v oblasti požární ochrany

Příručka
pro učitele základních a speciálních škol

Bohdan Mikulka, Štěpán Mikulka, Mgr. Miroslav Piňos

Praha 2003

Desatero do hor

- Před odchodem na túru se zapíšte do „Knihy vycházek a túr“.
- Vybavte se dostatečným oblečením.
- Na túru chodte ve skupině nejméně tři osob.
- Pohybujte se jen po vyznačených turistických cestách, v zimě na hřebenech podle tyčového značení.

Horské nouzové signály

Šest zvukových nebo světelných signálů za minutu znamená: **Jsmo v nouzi, potřebujeme pomoc!**
Tři signály za minutu: **Víme o vás, pomůžeme!**

- Informujte se na podmínky a náročnost túry.
- Nepřeceňujte své síly a schopnosti.
- Nepodceňujte možné změny počasí.
- Řiďte se výstražnými a informačními značkami.
- Dodržujte doporučení Horské služby.
- V případě úrazu informujte neprodleně Horskou službu.

Desatero k vodě

První pomoc

Postup při nehodě

• volat **155** nebo **112**
• ihned vyšetřit základní životní funkce postiženého – vždy věnovat pozornost a sledovat je až do příjezdu odborné zdravotnické pomoci.
Podle závažnosti stavu pacienta lze rozdělit postižené do dvou skupin:
● **Akutní stavy**, které bezprostředně ohrožují život. Při zranění nebo selhání nebo při selhání srdce, dýchání, krevního oběhu, či se zraněním a ostatních funkce.
Vždy přiložit štít a dít do postavení, zachránit a sledovat za nepřetržitých dýchacích pohybů hrudníku.
V případě, že zachránce zjistí, že postižený nedýchá, neproflétné provést:
a) uvolnění dýchacích cest trojitým manévrem: zaklon hlavy – předklonit hlavu odložit – otočení hlavy
hlavy se však neprovádí při poranění krční páteře (oběh při poranění má být uzavřená dýchání dítěte).
Pokud se ještě neobjeví slyšání, je třeba neprodleně zahájit **umělé dýchání z plic do plic** (metodou z úst do úst, z úst do nosu).

Oběh – zachránce ověřuje podle přítomnosti pulsu na tepné krevní. Zachránce nezdravotník však neztrácí čas vyhledáváním pulsu a za zástavy krevního oběhu považuje stav, kdy je přítomnost v hlubokém bezvědomí a nedýchání.
Pokud u postiženého došlo k zástavě oběhu, zachránce ihned zahájí oživovací pokusy: základní dýchání a nepřetržitou masáž srdce.
Oživování je vždy zahájeno dletem.

Poměr komprese hrudníku ku vdechům (při jednom či více zachránčích)
u dospělých: 15:2
u dětí: 5:1
u novorozenců: 3:1
(Pozn.: oživovací pokusy jsou u dětí starších 8 let shodné s postupy u dospělých)
● Pokud dojde při oživování k obtížně dostatečného dýchání a krevního oběhu u postiženého, uložte ho do stabilizované polohy a až do příjezdu odborné zdravotnické pomoci kontrolujte základní životní funkce. V ostatních případech nikdy oživování nepřerušujte, dokud odborná zdravotnická pomoc nepřijede.

Nebojte se zachraňovat! I vy byste si přáli být zachráněni!

● **vědomí, dýchání a krevní oběh. Měně závažné akutní stavy – vše ostatní**
Vědomí – u postiženého zjistit, zda reaguje na oslovení. Pokud na oslovení nereaguje a má zachránce dýchání a krevní oběh, ihned ho uložte do stabilizované polohy na boku.
Krevní oběh – u postiženého zjistit základní životní funkce.
První pomoc – u postiženého zjistit, zda má dýchání a krevní oběh. Pokud má dýchání a krevní oběh, ihned ho uložte do stabilizované polohy na boku.
Následně zachránce pokračuje v umělém dýchání (pokud je u dospělého: **12 dechů/min** u dětí do 8 let: **20 dechů/min** u novorozence: **30 dechů/min**)

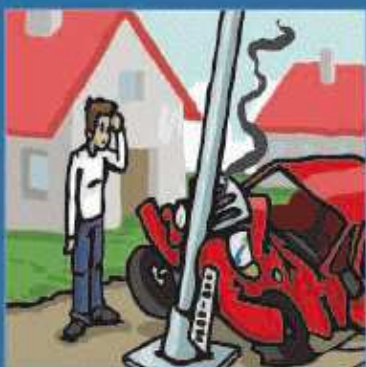

poraněnými vdechy a poté pokračuje střídáním nepřímé masáže srdceční a umělého dýchání.
Technika nepřímé srdeční masáže
• Klokujeme si k jednomu z boků postiženého osoby. Dlaně přiložíme dohromady, dlaně kompresní povrchy se dotýkají, prsty se od sebe odlehčí. Srdce je umístěno uprostřed hrudníku (10 cm nad pupkem).
● **Právou rukou nepřímou masáž** srdceční: u dospělých a dětí s výškou novorozence: **100 stlačování/min** u novorozence: **150 stlačování/min**

- Ošetřit další zranění.
  - Aplikovat protišoková opatření.
- Protišoková opatření**
1. Je-li postižený při vědomí, přemístěte ho na rovnou podložku tak, aby měl dolní končetiny zvednuty o 15–20 cm.
  2. Ztratil-li postižený vědomí, položte ho do stabilizované polohy na bok.
  3. Poté, co postiženého umístíte do protišokové polohy, pokud možno s ním již nehýbejte.
  4. Udržujte postiženého v teple.
  5. Pokud je postižený mokry, co nejrychleji jej převléknete do suchého oblečení.
  6. Izolujte postiženého od země, např. pomocí oděvu, větvi atd.

Kapesní průvodce pro mimořádné situace

**KRAJSKÝ ÚŘAD ZLÍNSKÉHO KRAJE
HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ZLÍNSKÉHO KRAJE
OBCANSKÉ SDRUŽENÍ SURVIVAL**

HEJTMANSTVÍ pro bezpečí občanů

www.hzszlk.eu Přílucká 213, 760 01 Zlín | tel.: +420 950 670 111 | fax.: +420 950 670 333

Hasičský záchranný sbor Zlínského kraje

rescue service
112
emergency call

Informace	HZS kraje	Ředitelství	Požární stanice	Jednotky	Spolupráce	Krizové řízení
úřední deska rady veřejnosti dotazy právní předpisy povinné informace	organizace tiskový mluvčí kontakty statistiky významné akce	ředitel kancelář ředitele IZS a operační řízení prevence a CNP ekonomika	Kroměřížsko Uherskohradištsko Vsetínsko Zlínsko	plošné pokrytí JSDH obcí JSDH podniků požární technika	Sdružení hasičů ČMS sportovní kluby ostatní organizace zahraniční spolupráce webové stránky	ČR - krizové řízení ZLK - krizové řízení ZLK - krizový plán

Téma dne

hasiči varují před nebezpečím jarních požárů
Jarní požáry denně zaměstnávají hasiče v celém kraji
Každoroční nebezpečí jarních požárů je ze strany veřejnosti stále podceňováno a nejsou dodržována ani základní a zákonná pravidla o požární bezpečnosti, hasiči se snaží varovat

Aktuality

9.4.2010 informace pro zástupce sdělovacích prostředků poskytování informací v době nepřítomnosti tiskového mluvčího
6.-8.4. - plk. Ing. Štefan Hrtús, tel. 950 670 202, mob. 724 190 313

5.4.2010 hasiči pomáhali s vytažením zraněného řidiče
Pomoc hasičů po dopravní nehodě dvou vozů u obce Veselá
V pondělí ráno vyjžděli profesionální hasiči na pomoc po dopravní nehodě dvou osobních aut v prostoru křižovatky mezi obcí Veselá a Slušovice na Zlínsku

4.4.2010 odstavené auto zcela vyhořelo po několika minutách
Rozsáhlý požár auta na Jižních Svazích ve Zlíně
V neděli odpoledne vyjžděli profesionální i dobrovolní hasiči na likvidaci rozsáhlého požáru odstaveného osobního auta na sídlišti Jižní Svahy ve Zlíně, které zcela vyhořelo po technické závadě

2.4.2010 další ze série nekončících jarních požárů chat
Rozsáhlý požár chaty v obci Ostrožská Nová Ves
V pátek dopoledne vyjžděli profesionální i dobrovolní hasiči na likvidaci rozsáhlého požáru rekreační chaty v obci Ostrožská Nová Ves, která byla značně poškozena

1.4.2010 chata během noci vyhořela do základu
Noční požár zcela zničil rekreační chatu ve Zlíně
Ve čtvrtek dopoledne vyjžděli profesionální hasiči na hlášený požár rekreační chaty ve Zlíně, Přílukách, který během noci objekt zcela zničil a samotný požár nebyl nikým zpozorován

Názory a komentáře

1.1.2009 komentované události nevědného života
Názory a komentáře hasičů k tématům kolem nás
Na těchto stránkách budeme veřejnosti přinášet informace z nevědných zážitků, z nepublikovaných případů, ale také odborné komentáře na problematiku záchrannářů

Legislativa

právní předpisy a dohody
Základní zákonný rámec naší instituce a související právní předpisy
Přehled základních zákonů a předpisů, které upravují činnost Hasičského záchranného sboru ČR a další důležité dokumenty regionálního i mezinárodního charakteru

Archiv

2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 >> 2009 2010

Vyhledávání Hledat

Požární ochrana pro děti a mládež
Hasik CZ
preventivně výchovná činnost na školách

Nabídka práce
HZS ZLK nabízí volná pracovní místa
aktuální nabídky

Majetek k prodeji
HZS ZLK nabízí nepotřebný majetek
nabídka movitého a nemovitého majetku

Veřejné zakázky
HZS ZLK vyzývá k předložení nabídek
přehled vybraných dodavatelů

Veřejné zakázky malého rozsahu
HZS ZLK vyzývá k předložení nabídek
přehled vybraných dodavatelů

Portál na hlášení pálení odpadu
Pálení kstvi ve Zlínském kraji
občané i firmy se mohou hlásit elektronicky

AKCE

PRESS

Informace pro JSDH obcí
Aktuální informace pro jednotky dobrovolných hasičů obcí

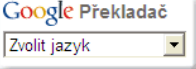
Informace pro JSDH podniků
Aktuální informace pro jednotky dobrovolných hasičů podniků

Monitoring médií
Výstupy monitoringu médií Anopress

Pravidla zveřejňovaných textů a fotografií
Důležité informace pro uživatele prezentací
HZS Zlínského kraje nabízí část své dokumentace k veřejné prezentaci

Zvolit jazyk ▼

Gadgets od Google

Copyright © 2008 Hasičský záchranný sbor Zlínského kraje
Powered by **NextService.CZ**

Informace Hasičského záchranného sboru Zlínského kraje uveřejněné na těchto stránkách jsou veřejně přístupné dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Při popisu aktuálních událostí vycházíme z pravidel zveřejněných na stránkách tiskového mluvčího.

JAK SE ZACHOVAT PŘI VAROVNÉM SIGNÁLU

Varovný signál **Všeobecná výstraha**

- **Kolísavý tón sirény** po dobu 140 sekund může zaznít třikrát za sebou v opačtřiminutových intervalech.
- **Vyhlašuje se při hrozbě nebo vzniku mimořádné události**, která může ohrozit naše životy a zdraví.
- **Když zazní varovný signál** ukryjeme se v nejbližší budově. Zavřeme dveře, okna a podle možnosti je utěsníme. Vypneme klimatizaci a větrání. Poskucháme rádo nebo televizi a jednáme podle vydaných pokynů.
- **Akustická zkouška sirén** se provádí zpravidla každou první středu v měsíci ve 12 hodin, **nepřerušovaným tónem** sirény po dobu 140 sekund.

Tísňové volání
EMERGENCY CALL
NOTRUF

112

LINKY TÍSNĚVÉHO VOLÁNÍ

- 112 Jednotné evropské číslo bezpečného volání
- 150 Hasičský záchranný sbor ČR
- 155 Záchranná zdravotní služba
- 158 Policie ČR
- 156 Městská policie

Hasičský záchranný sbor ČR

JAK SE ZACHOVAT PŘI EVAKUACI

Evakuace z ohrožených prostorů při nařízené evakuaci

- **Dodržujeme pokyny** těch, kteří organizují nebo zajišťují evakuaci - obecního úřadu, zaměstnavatele nebo velitele zásehu.
- Před opuštěním bytu/domu **uhasíme otevřený oheň v topidlech**.
- **Vypneme elektrické spotřebiče** mimo ledniček a mrazniček.
- **Uzavřeme přívod vody a plynu**.
- **Dětem** vložíme do kapsy oděvu **cedulku se jménem a adresou**.
- Vezmeme si **evakuační zavazadlo**, uzamkneme byt a dostavíme se na určené místo nebo k evakuaci použijeme vlastní osobní vozidlo.

TÍSKOVÉ VOLÁNÍ
EMERGENCY CALL
NOTRUF

112

LINKY TÍSKOVÉHO VOLÁNÍ

- 112 Jednotné evropské číslo telefonního volání
- 150 Hasičský záchranný sbor ČR
- 155 Zdravotnická záchranná služba
- 158 Policie ČR
- 158 Městská policie

Hasičský záchranný sbor ČR

NA CO NEZAPOMENOUT PŘI EVAKUACI

Evakuační zavazadlo

K evakuaci si připravte evakuační zavazadlo.

Dobře poslouží batoh, cestovní taška
nebo kufr. Zavazadlo vždy označte
jménem a adresou.

Co by nemělo chybět v evakuačním zavazadle:

- základní trvanlivá potraviny ■ pitná voda
- jídelní potřeby ■ osobní doklady ■ peníze
- pojistné smlouvy ■ cennosti ■ přenosné
rádio s rezervními bateriemi ■ mobilní
telefon ■ nabíječka ■ toaletní a hygienické
potřeby ■ léky ■ svítilna ■ náhradní prádlo
- oděv ■ obuv ■ pláštěnka ■ spací pytel
nebo přikrývka ■ kapevní nůž ■ zápalky
- čti o další drobnosti

TISŤOVÉ VOLÁNÍ
EMERGENCY CALL
NDRUF

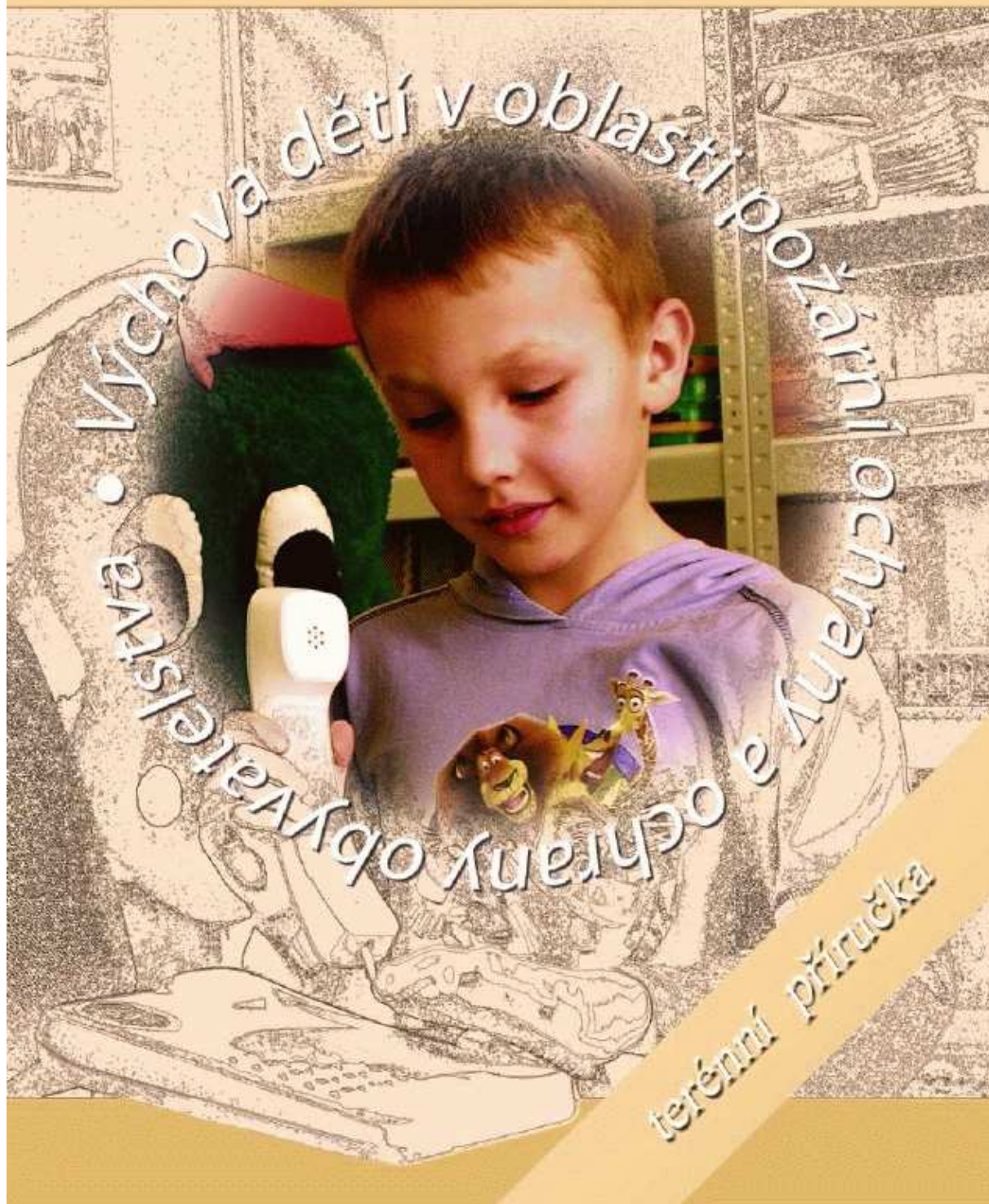
112

LINKY TISŤOVÉHO VOLÁNÍ

- 112** Jednotné evropské číslo tísňového volání
- 150** Hasičský záchranný sbor ČR
- 155** Zdravotnická záchranná služba
- 158** Policie ČR
- 156** Městská policie

Hasičský záchranný sbor ČR

Bohdan Mikulka Štěpán Mikulka
Mgr. Miroslav Piňos

**UDĚLEJ SI S RODIČI
DOMÁCÍ ÚNIKOVÝ PLÁN**

**NAUČ SE PŘIVOLAT
POMOC**

OHŇOVÝ TROJÚHELNÍK